

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

Редакційна колегія: Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 3 2026

ЗМІСТ

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Зеленського3

Візит Прем'єр-міністра Молдови А. Мунтяну в Україну.....4

Аналітика

Політичні акценти

Закіров М.

**Новий раунд переговорів України, США і РФ в Абу-Дабі:
результати й оцінки експертів.....5**

Тарасенко Н.

Підсумки візиту до України Прем'єр-міністра Польщі Д. Туска.....11

Потіха А.

Візит Генерального секретаря НАТО М. Рютте до Києва.....16

Аулін О.

**Бішкекський форум В5+1:
як Центральна Азія протистоїть впливу Москви й Пекіну.....23**

Економічний ракурс

Кулицький С.

Українсько-польські економічні відносини у політичному контексті під час повномасштабної російсько-української війни (Продовження. Початок у № 1–2).....	29
---	-----------

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України.....	37
Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....	44
Міжнародне співробітництво у галузі освіти і науки.....	53
Нагороди та відзнаки.....	56

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Зеленського

«Багато змін відбувається зараз у роботі протиповітряної оборони», – наголосив Президент України.

«Бажаю здоров'я, шановні українці!

Сьогодні була тривала розмова з військовими – Головнокомандувач, керівник Генштабу, міністр оборони України. Багато змін відбувається зараз у роботі протиповітряної оборони: в окремих регіонах фактично повністю перебудовується те, як працюють команди – перехоплювачі, мобільні вогневі групи, весь компонент малої протиповітряної оборони. Але це тільки один із тих елементів захисту, які потребують змін, зміни будуть. Це стосується також контролю за забезпеченням фронту дронами, зброєю, найголовніше – особовим складом. Саме люди – це ключове питання: тренування, а також реальне поповнення бригад. Міністр оборони України разом із військовим командуванням готуються і готують відповідні рішення – те, що посилить Україну й зможе вирішити наявні проблеми. Деталі зараз робити публічними зарано. Коли рішення будуть напрацьовані на 100 %, Міністерство оборони України, наша армія представлять деталі всьому суспільству.

Ми готуємося до двох системних безпекових подій, які будуть на цьому тижні. Перше – формат міністрів оборони держав, які з Україною. Будуть нові пакети підтримки для нашого захисту. Другий формат – це Мюнхенська безпекова конференція. Україна братиме участь у її роботі, важливо, щоб сигнали України були почуті Європою, були почуті Америкою, всіма нашими партнерами. Я впевнений, так і буде. Більше спільної активності заради безпеки нам потрібно. Більше спільних виробництв, більше сучасних розробок і, звісно, більше координації. Якщо європейці порізно, багато хто у світі грає проти Європи. Всім нам у Європі потрібна єдність. Саме на це працюємо.

Я хочу подякувати всім державам, хочу подякувати кожному лідеру, кожному народу, які зараз допомагають українській енергетиці – нашим містам, нашим громадам, відновленню після російських ударів. У частині наших регіонів фактично постійно триває відновлення – постійно російські удари, і постійно наші люди повертають світло, повертають енергетику в роботу. Я хочу подякувати кожному, хто працює заради українців, заради світла для наших людей.

Сьогодні в трьох регіонах була найскладніша ситуація з постачанням електрики. Це Харківщина, це Полтавщина, Суми й область. Специфічна проблематика в частині Одеської області – більше на півдні області, де багато будинків з електроопаленням і справді рідко буває така холодна зима, як цими тижнями. Місцева, обласна влада, урядовці мають ресурс, щоб допомогти людям, треба, щоб у кожній громаді це було відчутно. І досі одна з найбільш проблемних ситуацій у столиці – значна кількість будинків без тепла, і я дякую

ДСНС України, нашим енергетикам, усім, хто виконує те, про що ми домовлялися на селекторах, щоб у кожного будинку, який залишився без тепла, був достатній доступ до електрики. Це принципова річ, я прошу місцеву владу, всі служби реально це перевіряти постійно. Такий же підхід повинен діяти і в інших містах і громадах. На жаль, є випадки, коли про проблеми немає повних звітів, багато часу втрачається. Розбирали сьогодні такі ситуації в Києві, в Охтирці, у Кривому. Кожен керівник громади, усі відповідальні служби повинні приділяти реальну увагу тому, що відбувається з будинками в громадах, із мережами, із виконанням обов'язкових рішень на допомогу людям. На всіх рівнях перевіряємо. Відповідальність буде персональною.

Я дякую всім, хто б'ється заради нашої держави, як заради самого себе. Я дякую всім, хто з Україною!

Слава Україні!» *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2026. – 10.02).*

Візит Прем'єр-міністра Молдови А. Мунтяну в Україну

Президент України та Прем'єр-міністр Молдови обговорили співпрацю в енергетичному секторі, інфраструктурні проєкти та спільний рух до Євросоюзу.

Президент України В. Зеленський провів зустріч із Прем'єр-міністром Молдови А. Мунтяну, який приїхав до України вперше після призначення на посаду.

Глава держави подякував за підтримку України під час повномасштабного російського вторгнення, зокрема за допомогу українцям, які знайшли тимчасовий притулок у Молдові.

«Дуже важлива ваша політична підтримка, ми вдячні за підтримку нашої територіальної цілісності та суверенітету. Я вважаю, що в нас є спільний погляд на членство у Євросоюзі в майбутньому, і сподіваюся, що в нас буде спільний шлях», – наголосив Президент.

Особлива увага під час зустрічі – енергетичній інфраструктурі України та Молдови, особливо наслідкам російських обстрілів, які призвели до відключень електроенергії також і в ряді молдовських міст. В. Зеленський та А. Мунтяну обговорили реагування на загрози з боку Росії й посилення двосторонньої співпраці в енергетичному секторі.

Прем'єр-міністр Молдови запевнив у подальшій підтримці та повідомив про рішення уряду надати Україні гуманітарну допомогу, зокрема генератори.

Майбутнє членство України та Молдови у Євросоюзі також було однією з ключових тем обговорення. Сторони говорили про наступні спільні кроки і важливість одночасного відкриття переговорних кластерів.

Крім того, ішлося про спільні проєкти в економіці, оборонному виробництві, а також у сферах транспорту та інфраструктури *(Офіційне*

Аналітика

Політичні акценти

М. Закіров, заввідділу СІАЗ НБУВ

Новий раунд переговорів України, США і РФ в Абу-Дабі: результати й оцінки експертів

Поряд із численними змінами в міжнародній політиці, що відбулися за останній рік унаслідок приходу до влади в Білому домі Д. Трампа та його команди, спостерігачі відмічають значну активізацію переговорного процесу з керівництвом РФ. Оцінки щодо ефективності самих переговорів багато в чому залежать від точки зору безпосередніх учасників чи експертів і здебільшого мають суб'єктивний характер, який значною мірою віддзеркалює очікувані чи бажані досягнення, а не об'єктивні результати. Проте безумовно позитивним є сам факт ведення таких переговорів, оскільки історія практично не має прикладів завершення будь-яких серйозних конфліктів без участі переговорників. Крім того, до позитивних результатів слід віднести й досягнуті під час попередніх зустрічей домовленості щодо обміну полоненими. Також важливу роль має констатація та оприлюднення позицій сторін, що дає змогу світовій спільноті вчергове пересвідчитися, хто в цьому конфлікті шукає справедливого миру, а хто намагається тягнути час або висуває хижацькі загарбницькі умови, що порушують основи міжнародного права.

Отже, на минулому тижні відбулися чергові переговори американської, української та російської делегацій в Абу-Дабі. Слід зауважити, що ці переговори значною мірою відрізнялися від попередніх як за складом делегацій, так і за форматом зустрічей. Так, і до української, і до російської делегації увійшли військові, що, на думку спостерігачів, свідчить про серйозність намірів досягнути конкретні цілі. Особливо це стосується складу російської делегації, у якому пропагандиста В. Мединського замінив начальник ГРУ І. Костюков. У свою чергу українську делегацію, на думку більшості спостерігачів, істотно посилило включення відомої і вагомої фігури голови Офісу Президента України генерала К. Буданова, який набув значного авторитету як усередині країни, так і у світі на посаді начальника ГУР Міністерства оборони України. У свою чергу американська сторона делегувала в Абу-Дабі разом із спецпредставником Президента США С. Віткоффом і зятем Д. Трампа Д. Кушнером міністра армії США

Д. Дрісколла, командувача Європейського командування збройних сил США А. Грінкевича та комісара Федеральної служби закупівель в управлінні загальних служб США Д. Грюнбаума.

Однією з очевидних змін у переговорах, що відбулися внаслідок зазначеного перегляду складу делегацій, стала певна конкретизація змісту й еволюція характеру зустрічей. Зокрема, Президент України В. Зеленський констатував істотну зміну риторики російської делегації під час другого раунду переговорів в Абу-Дабі. «Є зміни в їх риторичі. Але віри їм – нуль. Я думаю, що в них до нас приблизно ті самі почуття, що й були, тому що вони Україну ненавидять, ось і все. Вони ж прийшли до нас з війною. І це не спровокована Україною війна. Вони прийшли сюди і почали вбивати українців. Це ненависть. Ви ж пам'ятаєте скільки було знущань, катувань, вбивств – просто від початку війни. Тому у нас немає жодних ілюзій. Хочу пояснити, що це означає. Російська делегація вже без цих пустопорожніх “історичних альманахів” та екскурсів, вона тепер про інше і більш конкретно: що робимо, а що не робимо; на що готові, на що не готові, як будемо моніторити припинення вогню та інші такі конкретні речі», – зазначив Президент В. Зеленський (URL: <https://glavcom.ua/country/politics/perehovori-v-abu-dabi-prezident-ukrajini-pojasniv-jak-zminilasja-povedinka-poslantsiv-putina-1101755.html>).

Отже, зміна в складі делегацій не була лише декоративним прийомом. Нарешті починає спостерігатися намагання росіян вести дійсно переговори, спрямовані на досягнення конкретних результатів. І хоча навіть до початку зближення позицій ще дуже далеко, але початок уже покладено, а стійкість українського народу і війська, що спирається на підтримку партнерів, з одного боку, та поступова деградація російської економіки й армії – з іншого, невідворотно змусять росіян піти на укладання реального мирного договору. Причому певні зрушення проявилися вже під час цих переговорів.

Зокрема, раніше Москва категорично ігнорувала будь-які пропозиції, що передбачали спільні економічні правила для окупованих територій. «Вони приїхали з фідбеком. Я думаю, тому вони і проговорювали вільну економічну зону, про яку вони не говорили раніше. Можливо, складні питання ми повинні розглядати на тристоронній зустрічі. Судячи з того, що мені сказала команда, вони про цю тему говорили, як це може бути. Значить “руські”, у принципі, готові це обговорювати. Раніше про вільну економічну зону “руські” теж не говорили. Тому що були не готові. Зараз вони спрацювали на прийом інформації про вільну економічну зону», – поінформував Президент України В. Зеленський (URL: <https://glavcom.ua/country/politics/perehovori-v-abu-dabi-prezident-ukrajini-pojasniv-jak-zminilasja-povedinka-poslantsiv-putina-1101755.html>).

У цілому за підсумками аналізу результатів Президент України В. Зеленський назвав переговори непростими, але конструктивними, наголосивши, що українська сторона наполягає на реальних результатах, а не

деклараціях. Він також повідомив, що сторони домовилися готувати наступну зустріч. «Найближчим часом плануються наступні зустрічі. Вірогідно, в Америці. Ми готові до всіх робочих форматів, які можуть реально наблизити мир і зробити його надійним, тривалим і таким, що позбавляє Росію апетиту воювати далі. Важливо, щоб ця війна закінчилася так, щоб у Росії не було винагороди за агресію. Це один із ключових принципів, які повертають і гарантують справжню безпеку», – підкреслив В. Зеленський (URL: <https://espresso.tv/viy-na-z-rosiyeyu-abu-dabi-20-shcho-prinis-noviy-raund-peregovoriv-ukraini-ssha-ta-rf>).

Безпосередні учасники переговорів також відмітили позитивний і змістовний характер зустрічей. Зокрема, глава української делегації Р. Умеров наголосив: «Протягом двох днів делегації провели широкі обговорення решти невирішених питань, зокрема методів упровадження перемир'я та моніторингу припинення воєнних дій». Американська сторона оцінила раунд як змістовний, підкресливши важливість навіть обмежених, але конкретних домовленостей. Представники США наголосили, що процес переговорів розглядається як поступовий і потребує часу. Зокрема, С. Віткофф акцентував на домовленості про обмін полоненими як на крокові до прогресу. «Обговорення триватимуть, і в найближчі тижні очікується подальший прогрес», – зазначив спецпосланець Президента США. Про наявність прогресу в мирних переговорах також заявив посланець Путіна К. Дмитрієв (URL: <https://espresso.tv/viy-na-z-rosiyeyu-abu-dabi-20-shcho-prinis-noviy-raund-peregovoriv-ukraini-ssha-ta-rf>).

Однак більш-менш оптимістичні заяви лунали й раніше, але зазвичай вони були, скоріше, намаганням продовжити дипломатичну традицію, ніж відображенням реальних результатів. Найвідчутнішим результатом цих переговорів став обмін полоненими, погоджений сторонами за підсумками зустрічей. Це перший великий обмін за п'ять місяців і єдиний крок, який сторони підтвердили офіційно. Він відбувся одразу ж 5 лютого, і загалом вдалося обміняти 314 осіб. «Ми повернули додому ще 157 українців – військових і цивільних. Це була тривала та напружена операція, маємо гідний результат. Сто тридцять дев'ять зі звільнених перебували в неволі ще з 2022 р. Серед тих, хто повертається додому, – 19 незаконно засуджених захисників, 15 із них – до довічного ув'язнення. Також оборонці Маріуполя. Ці люди пройшли через надзвичайно важкі випробування, але вистояли», – написав керівник ОП К. Буданов (URL: <https://espresso.tv/viy-na-z-rosiyeyu-abu-dabi-20-shcho-prinis-noviy-raund-peregovoriv-ukraini-ssha-ta-rf>).

Водночас слід зауважити, що важливість переговорів не викликає жодних сумнівів і цілком природним є значний інтерес з боку експертного середовища до проведення всебічного аналізу їхніх результатів і перебігу. Зокрема, політтехнолог О. Голобуцький наголосив: «Зрозуміло, що користь від них є. Звичайно, користь з точки зору просто того, що технічно вони, скоріше, підготують для того, щоби втілити в це перемир'я чи цей мир, який

так чи інакше повинен наступити: як моніторити кордони, як моніторити ту ситуацію на лінії цього зіткнення після того і багато інших моментів» ([URL: https://prm.ua/perehovory-v-abu-dabi-chy-var-to-ochikuvaty-velykoho-myru](https://prm.ua/perehovory-v-abu-dabi-chy-var-to-ochikuvaty-velykoho-myru)).

Разом з тим ситуація не стала простішою – Кремль продовжує висувати нові вимоги. Зокрема, залишається вимога відходу ЗСУ з Донбасу. Крім того, за повідомленнями ЗМІ, росіяни зажадали юридичного визнання окупованих територій у складі РФ. «Це вже всі чудово розуміють, це неможливо. Тут навіть не в нашій Конституції справа. Це за статутом ООН неможливо. Там безліч речей», – наголосив політтехнолог О. Голобуцький, коментуючи ймовірність поступок з боку Заходу. Він пояснив, що Путін не може просто припинити бойові дії, оскільки всі початкові завдання вторгнення провалено. Україна лише посилила свою армію та мілітаризацію, що суперечить планам Кремля. «Тепер Москва намагається виторгнути не лише землю, а і вплив на внутрішні процеси, зокрема через питання мови та релігійних організацій. Російське керівництво побоюється, що без цих важелів наступний раунд конфлікту стане неминучим випробуванням для самого режиму, а будь-які спроби нав'язати “косовський варіант” нашкодують на міжнародне право та Статут ООН», – додав О. Голобуцький ([URL: https://prm.ua/perehovory-v-abu-dabi-chy-var-to-ochikuvaty-velykoho-myru](https://prm.ua/perehovory-v-abu-dabi-chy-var-to-ochikuvaty-velykoho-myru)).

Вимоги, які висуває російська сторона, абсолютно неприйнятні як з точки зору міжнародного права, так і з точки зору українського народу. Зокрема, Президент В. Зеленський наголосив, що Україна не погодиться на визнання окупованих територій російськими в обмін на закінчення війни. Глава держави зауважив, що право ухвалювати рішення щодо суверенітету країни належить винятково її законному керівництву. «По-перше, всі не будуть визнавати, як сказав мій польський колега. А по-друге, в Україні є Президент, який підписує документи, слава Богу, а не інші лідери підписують за Україну відповідні важливі документи. Тому наші території – це наше» ([URL: https://tsn.ua/politika/obmin-polonenymy-ta-novi-vymohy-kremlia-rezultaty-trystoronnyoyi-zustrichi-v-abu-dabi-3015551.html](https://tsn.ua/politika/obmin-polonenymy-ta-novi-vymohy-kremlia-rezultaty-trystoronnyoyi-zustrichi-v-abu-dabi-3015551.html)).

Слід зазначити, що будь-які переговори мають на увазі зближення позицій на основі взаємних поступок і домовленостей. У випадку завершення російсько-української війни на поточній стадії українська сторона вже йде на поступки й цілком справедливо вважає вимагати відповідних поступок у позиціях противника. Зокрема, В. Зеленський підкреслив, що Україна робить велику поступку, коли погоджується на заморожування війни на лінії фронту. «Якщо ми заморозимо лінію фронту і збережемо позиції, це вже велика поступка з нашого боку», – наголосив він. Президент України додав, що вимога Росії віддати весь Донбас є безглуздою. «Щоб завоювати схід України, їм вартуватиме ще 800 тис. трупів, трупів їхніх солдатів. Їм знадобиться щонайменше два роки з дуже повільним просуванням. На мою думку, вони так довго не протримаються», – пояснив він ([URL: https://tsn.ua/politika/obmin-](https://tsn.ua/politika/obmin-)

polonenymy-ta-novi-vymohy-kremlia-rezultaty-trystoronnyoyi-zustrichi-v-abu-dabi-3015551.html).

Проте слід констатувати, що до розуміння російською стороною цих очевидних фактів ще не дійшло. Вони продовжують залишатися в полоні власних ілюзій і сподівань. Так, речниця МЗС РФ М. Захарова назвала можливу присутність західних військ в Україні «категорично неприйнятною» та пригрозила розглядати їх як законні цілі. Вона наголосила на необхідності усунення «корінних причин» конфлікту, під якими, за даними ISW, Москва має на увазі роззброєння України, зміну її керівництва та повернення НАТО до кордонів 1997 р. «Кремлівські чиновники використовують “корінні причини” як скорочення для позначення вимог Росії щодо повернення НАТО до кордонів 1997 р., знищення українських військових і заміни нинішнього демократично обраного уряду України проросійським режимом», – ідеться у звіті. Водночас Пєсков підтвердив, що агресія триватиме до капітуляції Києва перед «абсолютистськими вимогами» Росії. Схожу позицію озвучив і Медведчук, заявивши, що розгортання іноземних сил заведе переговори в «глухий кут». Цю риторику підтримали й депутати Держдуми, які вкотре публічно відмовилися від будь-яких післявоєнних гарантій безпеки для української сторони (URL: <https://tsn.ua/politika/obmin-polonenymy-ta-novi-vymohy-kremlia-rezultaty-trystoronnyoyi-zustrichi-v-abu-dabi-3015551.html>).

Отже, наведені вислови свідчать про неготовність росіян іти на реальні кроки завершення війни. Вони продовжують сподіватися чи то на подальші, м'яко кажучи, неочікувані кроки Д. Трампа, чи то на «втому» Заході, чи то на морозну погоду в умовах ударів по енергетиці. Саме тому спостерігачі достатньо обережні в оцінках перспектив переговорного процесу. Зокрема, військово-політичний експерт В. Таран звертає увагу на те, що зустріч в Абу-Дабі це радше «канал зв'язку», ніж повноцінна мирна конференція. З іншого боку, а чого можна було очікувати від військово-технічних консультацій? Щодо вирішення великих політичних питань, то на них не варто очікувати. Україна не хоче поступатися територією, не хоче скорочувати армію, має бажання, щоб війська НАТО виступали в ролі миротворців. У росіян принципово інша позиція». В. Таран також підкреслює, що доки немає стратегічного результату на землі або економічного краху однієї зі сторін, серйозний діалог малоімовірний (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/4088619-abudabi2-ak-eksperti-ocinili-drugij-raund-peregovoriv.html>).

Разом з тим слід мати на увазі, що вихід на стратегічний рівень неможливий без проведення певної підготовчої роботи, яка іноді видається і незначною за результатами, але у підсумку створює ту саму необхідну основу, без якої досягнення стратегічних результатів неможливе. Логіка технічного раунду, за словами політолога І. Рейтеровича, полягає в опрацюванні механізмів, які знадобляться «колись потім». Він зазначає, що переговори зосереджуються на питаннях так званого третього порядку. «Ідеться про моніторинг, можливе припинення вогню, розведення військ та пов'язані з цим

механізми. Усе це важливо і необхідно, але варто чітко розуміти пріоритети. На першому місці має бути припинення вогню. На другому – визначення лінії розмежування. І лише після цього можна говорити про всі інші аспекти», – пояснює політолог. За словами І. Рейтеровича, в Абу-Дабі обговорювали технічні деталі: яким буде розведення військ та які інструменти контролю можуть бути задіяні. «Коли – і якщо – буде ухвалене політичне рішення щодо лінії розмежування, усе це можна буде досить швидко імплементувати на практиці», – резюмує він (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/4088619-abudabi2-ak-eksperti-ocinili-drugij-raund-peregovoriv.html>). Отже, із цієї точки зору можна констатувати, що поступ у розв'язанні проблеми є й обговорення навіть суто технічних моментів можна вважати цілком прийнятним результатом.

У свою чергу політолог О. Леонов підкреслив, що вимоги Росії щодо міжнародного визнання анексії неприйнятні не лише для України, а й для Європейського Союзу. У ЄС уже неодноразово заявляли, що ніколи не підуть на визнання анексованих Росією територій. Для Європи це принципове питання, адже Москва відкрито погрожує й іншим країнам, зокрема державам Балтії. Політолог також зазначив, що Росія підвищує градус риторики, але її економічні проблеми можуть вплинути на здатність продовжувати війну. Російська економіка занурюється у серйозну кризу. Лише за січень прибутки від продажу нафти за кордон впали вдвічі. Сучасна війна потребує величезних грошей – без них Росія не зможе її вести. Експерт додав, що важливою є роль США як сторони, що модерує переговорний процес, зокрема у визначенні чітких «червоних ліній». Було б важливо, щоб американська сторона чітко говорила про неприпустимі речі, адже ескалаційні заяви Росії жодним чином не наближають до реального врегулювання, зазначив політолог (URL: <https://usionline.com/perehovory-v-abu-dabi-rf-pidvyshchuie-stavky-ale-terytorialnykh-postupok-ne-bude-politoloh-video>).

Проте, незважаючи на незначні політичні результати і зазначений суто технічний характер переговорів, необхідність проведення подальших зустрічей не викликає сумніву. Політолог, медіаменеджер В. Денисенко наголошує, що вихід з переговорів категорично неприйнятний. На думку експерта, для Д. Трампа вкрай важливо закінчити все це в липні, хоча критичною точкою є 1 жовтня (місяць до виборів). «При цьому в нас багато хто вважає, що після того, як демократи (теоретично) виграють більшість у конгресі, щось кардинально зміниться в нашому питанні. Як на мене, поки це виглядає, як мінімум, дивно. Багато чого може змінитися для ЄС (і то не факт), але для нас це навряд чи буде кардинальною зміною... На жаль, у нас немає інших варіантів, ніж іти в ці переговори. І головна задача зараз, як би це дивно не звучало, робити все від себе залежне, щоб росіяни змушені були йти на діалог. Поки це головна стратегія, альтернативи якій просто нема» (URL: <https://vidomo.media/ukr/blog/1770404930-chomu-nam-kritichno-vazhливо-prodovzhiti-malozultativni-peregovori-v-abu-dabi>).

Отже, аналіз результатів переговорів в Абу-Дабі й оцінок експертів свідчить, що найбільшим реальним результатом було досягнення домовленостей та обмін полоненими. Таким чином, гуманітарну складову переговорного процесу можна вважати успішною. Доволі результативною, на думку експертів, була і технічна частина переговорів, яка може стати основою для побудови ефективної системи контролю за дотриманням досягнутих домовленостей щодо припинення вогню і моніторингу лінії розмежування. Щодо найбільш складної політичної складової позитивні результати практично відсутні. Більше того, російська сторона не тільки продовжує висувати неприйнятні територіальні претензії, але наполегливо повторює вже цілком застарілі політичні вимоги. Разом з тим переговорний процес треба продовжувати, оскільки зміна складу делегацій, у тому числі і з боку Кремля, а також зміст і характер обговорюваних питань свідчать про наявний зсув, який слід закріплювати, і результат у вигляді справедливого миру буде досягнуто.

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Підсумки візиту до України Прем'єр-міністра Польщі Д. Туска

Прем'єр-міністр Польщі Д. Туск 5 лютого на запрошення Президента України В. Зеленського прибув з візитом до Києва. Він анонсував цю поїздку заздалегідь, зазначивши, що в такі критичні часи Україна не повинна залишатися одна. Під час візиту до Києва Прем'єр-міністр Польщі разом з Президентом України окреслили нову стратегію взаємодії, що охоплює як складні дипломатичні переговори з агресором, так і масштабне розширення військово-технічної співпраці. В. Зеленський і Д. Туск підтвердили, що безпека Східної Європи сьогодні залежить від здатності двох країн оперативно впроваджувати спільні оборонні рішення та координувати кроки на міжнародній арені.

Основними темами переговорів Президента В. Зеленського та Прем'єр-міністра Польщі Д. Туска в Києві були енергетична допомога, участь Польщі у PURL та спільне виробництво зброї. «Ми говорили про енергетичну співпрацю, є речі, які можуть посилити обидві наші країни. Зокрема, це стосується розбудови нашої енергетичної мережі в Україні та в Польщі. Є проєкти, які ми маємо реалізувати», – зазначив В. Зеленський. Він також висловив вдячність польському народові за вже надану допомогу, зокрема енергетичним обладнанням, передусім генераторами.

За словами Президента, на переговорах ішлося й про постачання газу в Україну. «Польща вже працює щодо цього з нами. Ми будемо збільшувати цей напрямок, збільшувати обсяги постачання скрапленого газу», – запевнив В. Зеленський.

Значну частину переговорів присвятили безпеці. В. Зеленський зазначив, що Україні важливі постачання ракет для протиповітряної оборони та участь у європейських інструментах, які дають практичні ресурси для захисту. Окрема частина розмови стосувалася спільних програм захисту, а саме PURL та SAFE. «Розраховуємо на подальшу участь Польщі в програмі “PURL”, яка дозволяє Україні купувати американську зброю. Розраховуємо й на те, що Україна буде повноцінною учасницею також програми “SAFE”. Готуємося разом виробляти дрони та іншу зброю», – наголосив він (URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/69510>).

Під час спільної пресконференції 5 лютого Президент України В. Зеленський і Прем'єр-міністр Польщі Д. Туск говорили про посилення оборонної та енергетичної співпраці, спільне виробництво озброєння, обмін технологіями. В. Зеленський і Д. Туск приділили увагу спільним програмам захисту, зокрема участі Польщі в програмі “PURL”, а також повноцінній участі України в програмі “SAFE”. Глава Української держави наголосив на важливості спільного виробництва дронів та озброєння, підкресливши унікальний досвід України у війні та знання того, яка зброя ефективна в сучасних умовах.

Президент подякував Польщі за постійну підтримку України, повідомив про ситуацію в енергосистемі після російських атак, обговорив пріоритети щодо відновлення генерації та стабільності для громадян у зимовий період. Сторони домовилися розширювати енергетичну співпрацю: розвивати спільну енергетичну мережу, взаємодіяти енергетичним компаніям та збільшувати постачання скрапленого газу через Польщу (URL: <https://wz.lviv.ua/news/546954-polshcha-hotova-obminiaty-mih-29-na-ukrainski-drony-rezultaty-preskonferentsii-zelenskoho-i-tuska>).

Прем'єр-міністр Польщі Д. Туск оголосив про виділення Україні нового пакета військової допомоги орієнтовною вартістю 200 млн злотих. «Ми завершуємо підготовку пакета допомоги на 200 млн злотих. В основному він складатиметься з броньованої техніки для українських військових», – коротко сказав Прем'єр Польщі. Це буде вже 48-й пакет допомоги для України від Польщі з початку повномасштабного російського вторгнення. Попередній пакет на 100 млн злотих в основному містив 155-міліметрові снаряди (URL: <https://portal.lviv.ua/news/2026/02/05/tusk-u-kyievi-anonsuvav-novuj-paket-dopomohy-ukraini>).

Водночас, за словами Д. Туска, він знає, що Україна потребує посилення протиповітряної оборони, зокрема певного типу ракет, проте Польща «не у всьому може допомогти». Водночас політик заявив, що його країна готова передати винищувачі МіГ-29 в обмін на українські дрони. «Якщо МіГи будуть потрібні, Польща готова передати їх. Ми говорили про взаємний обмін, про українські дрони. Ми хочемо будувати ефективну антидронову оборону, тому тут наша співпраця з Україною є пріоритетом», – висловився Д. Туск.

Зі свого боку Президент В. Зеленський заявив, що Україна готова до такого обміну і вже навіть має перелік дронів, які цікавлять Польщу. Водночас він додав, що Україна готова давати сучасні безпілотники взамін і на ракети.

Як підкреслив Д. Туск, під час розмови з В. Зеленським було обговорено питання захисту українського неба від російських обстрілів. «Одразу після повернення до Польщі я ще раз говоритиму зі своїми генералами та з міністром національної оборони про те, яким чином якнайшвидше й найефективніше допомогти Україні в боротьбі з російською повітряною агресією», – наголосив глава польського уряду.

Прем'єр-міністр Польщі висловився про нові вимоги Росії щодо окупованого Донбасу як умову для завершення війни. Зокрема, він прокоментував повідомлення ЗМІ, що Росія під час переговорів в Абу-Дабі начебто висунула нову умову для завершення війни: міжнародне визнання Донбасу російським. Тепер Росія для настання миру вимагає не тільки здачі Донбасу, а і визнання його російським «усіма країнами», що ведуть переговори. Відтак під час пресконференції В. Зеленський згадав про цей «новий сигнал». Д. Туск у свою чергу заявив, що «не всі країни будуть», маючи на увазі, що Польща не визнає Донбас російським ([URL: https://www.euointegration.com.ua/news/2026/02/5/7230557](https://www.euointegration.com.ua/news/2026/02/5/7230557)).

Варшава в контексті переговорів в Абу-Дабі не підтримає жодного рішення, яке суперечитиме інтересам України, заявив глава польського уряду під час спільної пресконференції з Президентом України. Він зазначив, що давно закликає дотримуватися принципу: «нічого про Україну без України».

«Польща не прийматиме, не підтримуватиме жодних рішень, які були б проти України, якщо йдеться про мирні переговори. Я переконаний, що ми також зможемо переконати всіх партнерів, щоб нікому у Європі не спало на думку змушувати або примушувати Україну до позиції, яка не відповідає інтересам суверенної України. Небезпечною для України, тому що це означає також, як я завжди говорив і сьогодні наголосив, безпечна Україна – це і безпечна Польща», – акцентував Прем'єр-міністр Польщі ([URL: https://uatv.ua/uk/polshha-ne-pidtrymae-zhodnogo-rishennya-shhodo-myru-yake-superechytyme-interesam-ukrayiny-tusk](https://uatv.ua/uk/polshha-ne-pidtrymae-zhodnogo-rishennya-shhodo-myru-yake-superechytyme-interesam-ukrayiny-tusk)).

Крім оборонних та енергетичних питань, лідери обговорили активну участь Польщі й польських компаній у відновленні України та підготовку до ІХ щорічної міжнародної Конференції з питань відновлення, що відбудеться у Гданську в червні. Захід присвячено міжнародній підтримці України, включно з економічним розвитком і демократичними реформами. Відновлення означає не тільки фізичну відбудову після воєнних руйнувань, а й широкий процес модернізації – як «м'якої», що стосується правових рамок та правозастосування, так і «жорсткої», пов'язаної з інфраструктурою. Це потребує інвестицій, але бізнес і капітал потребують миру та надійних гарантій безпеки. Тому наразі співпрацю зосереджено на сферах з меншим ризиком, таких як послуги й торгівля.

Тож якщо у 2022 р. у політичних дискусіях між двома країнами домінувала пряма військова допомога, то з часом фокус змістився в бік спільних підприємств і промислової співпраці. Прем'єр-міністра Польщі супроводжував міністр фінансів А. Доманський, що підкреслює дедалі більшу важливість економічних питань разом з питаннями безпеки. Цей візит підтверджує, що польсько-українські відносини вступають у фазу розрахунку й прагматизму. Д. Туск говорив про «спільні інтереси» та «конкретні аспекти співпраці».

Україна й Польща підписали лист про наміри щодо спільного виробництва у сфері оборонно-промислового комплексу. «Ми підписали лист про наміри, який є не лише декларацією намірів, а насправді чимось значно більшим – вступом до практичної співпраці. Це було нашою метою протягом багатьох-багатьох місяців. Ми говорили про це й доклали чимало зусиль для того, щоб ідея спільного виробництва на підприємствах як у Польщі, так і в Україні озброєння та боєприпасів стала реальністю», – заявив Д. Туск.

Він додав, що йшлося про те, щоб знайти фінансування та усунути бар'єри, які унеможлиблювали або ускладнювали обмін технологіями. Прем'єр Польщі підкреслив, що лист про наміри «вже підкріплений конкретними фактами». За його словами, польська сторона також працюватиме над тим, щоб кошти за європейською програмою “SAFE” «могли працювати якомога ефективніше для спільної безпеки». «Від цього виграють усі. Це питання не лише безпеки України й Польщі та розвитку сучасної оборонної промисловості, а у перспективі – це добрий бізнес як для Польщі, так і для України», – констатував Д. Туск (URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/69510>).

Прем'єр-міністр Польщі Д. Туск також провів зустріч з українським Прем'єр-міністром Ю. Свириденко. Підсумки переговорів глава КМУ виклала у своєму дописі в мережі «Фейсбук». За словами українського Прем'єра, сторони приділили багато уваги питанню спільної протидії викликам повномасштабного вторгнення Росії, вплив якого відчуває вся Європа, зокрема й Польща. Ключовий фокус – продовження військової допомоги для протидії терористичним атакам росіян на цивільну інфраструктуру та наші міста (URL: <https://www.facebook.com/yulia.svyrydenko/posts/сьогоднішній-візит-прем'єр-міністра-польщі-дональда-туска-до-києва-вчоргове-засв/33538130142497610>).

Ще одна важлива для нас тема співпраці – енергетика. Обговорили з Прем'єром Д. Туском шляхи швидкого відновлення та забезпечення дієвого захисту нашої енергетичної інфраструктури. Продовжуємо співпрацю між нашими нафтовими й газовими підприємствами, а також обговорили збільшення потужності інтерконекторів між нашими державами. Днями перша у 2026 р. партія американського LNG зайшла в Україну саме завдяки співпраці українських і польських енергетичних компаній. Разом нарощуватимемо обсяги постачання скрапленого газу для забезпечення енергетичної

стабільності України в період сильних морозів і безпрецедентних російських атак на енергетичну інфраструктуру, повідомила Ю. Свириденко.

Також, за її словами, під час зустрічі з Прем'єром Польщі Д. Туском обговорили практичну співпрацю з розвитку прикордонної та логістичної інфраструктури, збільшення масштабів і можливостей сполучення між Україною та Польщею.

Приділили увагу підготовці до проведення Ukraine Recovery Conference, яку цього року прийматиме Польща. Також готуємося до чергового засідання спільної Українсько-польської комісії з питань економічного співробітництва та нового раунду міждержавних консультацій.

Окрему увагу приділили українцям, які перебувають у Польщі, забезпеченню їхніх потреб. Українці стали важливою частиною польського суспільства та забезпечують понад 2,7 % ВВП Польщі (за даними 2024 р.). «Ми вдячні Польщі за підтримку наших людей і нашої держави в часи викликів для нашої спільної безпеки», – резюмувала Прем'єр-міністр України.

За оцінками оглядачів, візит Д. Туска до Києва свідчить про зміну в польсько-українських відносинах, де енергетична безпека, оборонна співпраця та економічні розрахунки замінили емоційну солідарність 2022 р. Рішення України дозволити ексгумацію жертв Волині відсуває історичний спір на другий план і відкриває простір для більш прагматичної політики. Цей підхід поділяють як польський уряд, так і президент – попри внутрішньополітичні конфлікти, їхнє стратегічне бачення України залишається загалом узгодженим. Навіть якщо деякі заяви Президента К. Навроцького були скептичними за тоном, фактична політика Польщі щодо Києва залишається послідовною. У цьому сенсі польсько-українські відносини можуть увійти в нову фазу після 2022 р.: від емоційної солідарності та безумовної допомоги – через період напруженості – до прагматизму (URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/69530>).

Візит Прем'єр-міністра Польщі Д. Туска до України є добрим знаком, який свідчить про те, що діалог Києва і Варшави відбувається на досить високому рівні, вважає президент громадської організації «Українська асоціація зовнішньої політики» В. Хандогій. За його словами, Польща завжди була адвокатом України і на шляху нашого входження до Європейського Союзу, і щодо членства в НАТО.

«Сьогодні Польща, і візит Туска тому свідчення, продовжує залишатися нашим важливим союзником і партнером. І позиція Польщі вселяє впевненість, що Європейський Союз залишатиметься нашим партнером», – упевнений В. Хандогій. Він вважає, що Польща й надалі підтримуватиме вступ України до Європейського Союзу. «Те, що Польща робить сьогодні, це дуже важливо для нас. Підтримка Польщі, я думаю, буде незмінною», – додав він (URL: <https://uatv.ua/uk/polshha-prodovzhuye-zalyshatysya-vazhlyvym-soyuznykom-ukrayiny-vizyt-tuska-do-kyyeva-otsinyv-handogij>).

Політолог високо оцінив військову співпрацю між Україною та Польщею. «Не потрібно забувати, що Польща сама по собі готується до можливої агресії Росії. Вона одна з небагатьох країн, яка вже практично підвищила свої витрати на оборону. Я думаю, вона перша серед країн НАТО підвищила ці витрати до 5 % ВВП. Роль Польщі, мені здається, є і буде більш ефективною та корисною для нас у контексті спільних зусиль Європейського Союзу, тобто ухвалення тих глобальних рішень з боку ЄС як потужної сили на підтримку оборонного потенціалу України», – зазначив В. Хандогій.

Отже, візит до Києва Прем'єр-міністра Польщі Д. Туска має позитивні наслідки для подальших двосторонніх відносин, оборонної та економічної співпраці. Погоджено рішення про 47-й пакет допомоги від Польщі для України на суму 100 млн злотих, підписано лист про наміри переходу до спільного виробництва зброї в межах програми "SAFE". Він означає можливість обміну технологіями між Україною та Польщею, а також зможе посприяти усуненню бар'єрів, які раніше ускладнювали чи унеможлилювали цей процес. Лідери висловили зацікавленість у співпраці щодо виготовлення озброєння, зокрема окрема увага приділятиметься дронам. Окремо Д. Туск заявив, що Польща готова в будь-який момент передати Україні винищувачі МіГ-29, однак, за словами Прем'єра Польщі, В. Зеленський повідомив, що наразі Київ більше потребує систем протиповітряної оборони. Польський уряд планує додатково обговорити це питання та повернутися до нього найближчим часом, адже, наголосив Д. Туск, підтримка України є питанням безпеки всієї Європи.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Візит Генерального секретаря НАТО М. Рютте до Києва

До Києва 3 лютого з візитом прибув Генеральний секретар НАТО М. Рютте. Він зустрівся з Президентом України В. Зеленським, виступив у Верховній Раді, відвідав одну з атакованих РФ київських ТЕЦ, а також зробив ряд важливих заяв щодо підтримки України західними союзниками.

Як інформують ЗМІ, Генеральний секретар НАТО та Президент України В. Зеленський принесли свічки до Народного меморіалу національної пам'яті на Майдані Незалежності. Меморіал пам'яті наших героїв, воїнів, наших людей, які захищали Україну від ворога, боролися і віддали найцінніше в цій війні.

Під час візиту до Києва Генеральний секретар НАТО разом з першим віцепрем'єр-міністром України, міністром енергетики Д. Шмигалем відвідали одну зі столичних теплоелектроцентралей, яку атакувала Росія. «Ворог завдав ракетного удару по енергооб'єкту, який забезпечує теплом мешканців міста. Це – цивільний об'єкт. Обстріл був свідомий. Саме тоді, коли температура

опустилася до -25°C . Цьому злочину має бути дана належна оцінка», – підкреслив Д. Шмигаль (URL: <https://mev.gov.ua/novyna/denys-shmyhal-oznayomuv-henseka-nato-marka-ryutte-z-naslidkamy-rosiyskoyi-ataky-na-tets-u>. 2026. 3.02).

Разом з Генсеком НАТО та міністром закордонних справ України А. Сибігою було оглянуто пошкодження, яких завдав ворожий обстріл, та обговорено необхідність посилення захисту об'єктів, які забезпечують тепло- й електропостачання.

Також сторони обговорили співпрацю в протидії кібернетичним загрозам в енергосекторі. Спільна робота в цьому напрямі має важливе значення, адже Росія продовжує вести гібридну війну й проти членів НАТО.

М. Рютте також виступив у Верховній Раді. Він нагадав, що держави НАТО спільно з Україною розробляють нову зброю та оперативно постачають її до країни. «Ми готові швидко надавати підтримку Україні. Ми вчимося у вас», – наголосив М. Рютте (URL: <https://www.dw.com/ru/gensek-nato-mark-rutte-pribyl-v-kiev/a-75777584>. 2026. 3.02).

Він зазначив, що Росія збільшує свої зусилля в руйнуванні України, проте запевнив, що ця війна й підтримка ЗСУ була та залишається в центрі уваги країн-членів НАТО. «Кожного дня ми продовжуємо діалог між Україною й НАТО. Щоденно ми надаємо обладнання та озброєння Збройним силам України, аби мати змогу захищатися й стримувати агресію завтра. Командування НАТО в Німеччині постійно координує військову підтримку та навчання (українських військових). Через механізм PURL надходять мільйони євро від союзників і партнерів», – зазначив М. Рютте.

За його словами, за ініціативою PURL в Україну влітку 2025 р. надійшли 75 % ракет, з яких практично всі для протиповітряної оборони. М. Рютте також наголосив, що НАТО прагне забезпечити «тривалий мир» для України й наразі для цього, крім сильних ЗСУ, потрібна підтримка. «Європа, США та Канада нададуть гарантії. Коаліція охочих досягає прогресу у формуванні цих гарантій. Як тільки буде досягнуто мирну угоду, одразу з'являться збройні сили (членів коаліції), літаки в повітрі та кораблі в морі. Інші члени НАТО допомагатимуть в інший спосіб», – заявив Генсек Альянсу (URL: <https://suspilne.media/1230247-gensek-nato-mark-rutte-pribuv-do-kieva-ta-vistupaє-u-radi>. 2026. 3.02).

Разом з тим він зазначив, що після завершення війни Україна повинна бути впевнена, що агресія не повториться, що мир буде довготривалим, підписані документи виконуватимуться країнами. «Ми не хочемо ще одного Будапештського меморандуму чи Мінських домовленостей... Під час останнього приїзду в серпні я сказав, що НАТО продовжуватиме підтримувати Україну. Зима дуже довга, але весна прийде», – підкреслив М. Рютте.

Він засудив удари Росії по Україні, заявивши, що вони є свідомою спробою створити хаос і страждання для мирного населення. За словами М. Рютте, остання комбінована атака вкотре підтверджує, що в Москві не

налаштовані на реальні мирні переговори. «Це була атака на цивільну інфраструктуру, на мирне населення. І це неприпустимо. Ішлося взагалі не про військові об'єкти. Росіяни б'ють по цивільній інфраструктурі, по невинних людях. І я знаю, що всі ці дії лише зміцнюють рішучість України в боротьбі за мир. Для агресора це не принесе абсолютно жодного результату. Я знаю, що вони це роблять, щоб зламати дух і рішучість українців. Але нічого в них не вийде», – наголосив Генеральний секретар НАТО (URL: <https://uatv.ua/uk/nato-maye-uhvalyuvaty-rishennya-yaki-dadut-ukrayini-perevagu-na-poli-boyu-eksperty-pro-vizyt-genseka-marka-ryutte-do-kyueva>. 2026. 4.02).

Також він назвав російський обстріл «дуже поганим сигналом» у контексті переговорів. І заявив, що під час зустрічі з Президентом США обов'язково порушить цю тему.

Президент України В. Зеленський під час розмови з очільником Альянсу акцентував, що Росія порушила домовленість про відмову від ударів по енергетиці та інфраструктурі в найхолодніші дні зими. За словами глави держави, Президент США Д. Трамп просив російську сторону утриматися від ударів по енергетиці та інфраструктурі на час зустрічей переговорних команд. «Президент Америки говорив, що потрібно утриматися від ударів протягом тижня. Фактично це почалося в ніч на п'ятницю, а в ніч на сьогодні росіяни порушили обіцянку. Тобто або Росія тепер вважає, що в тижні неповні чотири дні замість семи, або вони реально роблять ставку лише на війну й просто дочекалися найхолодніших днів цієї зими, коли на значній території України понад -20°C », – зазначив В. Зеленський.

Він наголосив, що дії Росії завжди чітко демонструють її справжні наміри. «Ми вважаємо, цей російський удар справді порушує те, про що домовлялася американська сторона, і мають бути наслідки цього. Усі бачать погоду – найскладніші дні цієї зими зараз, і саме удари по інфраструктурі, по нашій енергетиці, щоб позбавити людей тепла й влаштувати блекаут, – це справжнє ставлення Росії до всього, що відбувається», – заявив Президент України.

Під час зустрічі з В. Зеленським М. Рютте відзначив важливість програми «PURL», через яку для України закуповуються американські ракети до систем протиповітряної оборони. Він додав, що поточних поставок недостатньо для захисту життя цивільного населення, особливо на тлі посилення атак з боку Росії. М. Рютте закликав європейських депутатів чинити тиск на свої уряди з метою прискорення поставок ракет ППО Україні. Він також повідомив, що союзники НАТО планують виділити 15 млрд дол. на фінансування програми «PURL» у 2026 р., і висловив упевненість, що необхідні кошти буде знайдено.

Політики й експерти активно коментують візит М. Рютте до Києва та його заяви. Зокрема, народний депутат від партії «Голос» А. Осадчук звернув увагу, що М. Рютте під час свого виступу не згадував теми вступу України до НАТО, зауваживши, що він «навіть віддалено не натякнув» на це. Саму ж промову парламентар назвав «дуже гарною».

Народний депутат від партії «Європейська солідарність» І. Геращенко назвала «чудовими новинами» обіцянки М. Рютте про подальшу підтримку Києва з боку НАТО, а також те, що війська Коаліції охочих з'являться в Україні після підписання мирної угоди. «Це чудові новини, звичайно, але українці нині все сприймають реалістично – спочатку потрібно дожити до миру... Ми просимо країни НАТО стати поряд сьогодні, не після мирної угоди. Бо інакше наступними жертвами Путіна стануть вони», – наголосила І. Геращенко (URL: <https://suspilne.media/1230247-gensek-nato-mark-rutte-tribuv-do-kieva-ta-vistupaє-u-radi>. 2026. 3.02).

Голова парламентського Комітету з питань інтеграції України до ЄС І. Климпуш-Цинцадзе повідомила, що під час особистої зустрічі з М. Рютте наголосила, що з боку РФ не видно «жодного натяку» на готовність вести добросесні переговори, а мета Москви – затягування часу й подальше знищення України. «Саме тому для нас критично важливою є підтримка країн Альянсу: і з точки зору постачання озброєнь, і з точки зору посилення наших оборонних спроможностей, і з точки зору зміни ситуації на полі бою, а також посилення санкційного тиску на РФ», – зазначила народний депутат.

Перший віцеспікер О. Корнієнко також повідомив про особисту зустріч із М. Рютте, під час якої відзначив готовність партнерів України надати вкрай необхідну зброю в межах ініціативи “PURL”. При цьому О. Корнієнко назвав візит М. Рютте до Києва «важливим» і підкреслив, що він демонструє солідарність з українцями, а також «готовність спільно продовжувати шлях до справедливості».

Народний депутат від «Батьківщини» В. Наливайченко також вважає, що візит Генерального секретаря НАТО М. Рютте в Україну, тим більше після терористичної атаки росіян шахедрами та ракетами по Києву, Харкову, Одесі, для нас важливий з трьох причин. «Перший результат: НАТО далі підтримуватиме Збройні сили України – навчанням, зброєю, знаряддям, усім, що так необхідно нам для захисту України. Другий результат: перспектива членства України в НАТО. Для нас, для України, результат у тому, що ми: а) наполягаємо; б) працюємо й обов'язково будемо вступати в цей безпековий альянс. Третій результат – підтримка мирних перемовин усіма країнами-членами НАТО. Насамперед починаючи з припинення вогню. Для нас це все тут і зараз – важливо! Працюємо далі», – заявив В. Наливайченко.

На думку політолога В. Фесенка, візит Генсека НАТО має символічне й практичне значення. Він зауважив, що виступ М. Рютте був також чітким сигналом Росії. «Хоча Україна не є членом НАТО, але рівень нашої співпраці, взаємодії найвищий за весь час відносин із цією організацією. Символічно й те, що М. Рютте прибув на тлі масованих російських ударів. Це жест солідарності з Україною», – зазначив політолог.

За його словами, якщо говорити про практичний бік зустрічі, то він залишається закритим. Генсек мав зустріч з В. Зеленським, з іншими посадовцями. Сьогодні саме НАТО є головним у координації надання Україні

допомоги. Раніше за це відповідали американці, але після приходу Д. Трампа все змінилося. «Координація збору зброї, логістика всіх процесів – цим займається апарат НАТО. У нас є багато взаємодії з Північноатлантичним Альянсом. Зараз про це мало говорять, але, думаю, є різні інтеграційні програми, взаємодія наших структур зі структурами НАТО», – підкреслив В. Фесенко (URL: https://24tv.ua/ryutte-pribuv-do-kiyeva-yaka-spravzhnya-meta-priyizdu-genseka_n3002768. 2026. 4.02).

Він вважає, що саме про допомогу зі зброєю, координацією говорили В. Зеленський і М. Рютте. Однак є ще одна важлива складова – відносини зі США та Д. Трампом. «Відомо, що Рютте сьогодні є одним з найефективніших перемовників з американським лідером», – наголосив експерт.

Він зробив висновок, що візит М. Рютте до Києва був і символічним, і практичним одночасно. «І далі ще буде ряд таких важливих візитів. Лютий 2026 р. – це четверта річниця повномасштабного російського вторгнення в Україну. Символізм цієї дати ми маємо використати і для практичних цілей нашого опору російській навалі», – підкреслив В. Фесенко.

Політолог О. Буряченко також вважає, що приїзд Генсека одразу після обстрілу мав прихований мотив. М. Рютте показав, що НАТО розуміє загрозу протистояння з Росією. Також він натякав американцям, що деякі європейські країни-члени Альянсу готові розмістити миротворців в Україні. «Ще під час форуму у Давосі саме Рютте зміг зняти напруження навколо теми Гренландії, досягти хоча б формальних домовленостей з Трампом і відновити переговори між США, НАТО і Данією щодо безпекових питань острова», – зазначив експерт.

На його думку, Україні дуже важлива підтримка Генерального секретаря під час комунікації з Д. Трампом. Адже американський лідер часто змінює думку, свою позицію в мирних переговорах. До того ж саме «енергетичне перемир'я», яке він запропонував, дало змогу Росії накопичити ракети й знову вдарити по Україні. «М. Рютте може напряду обговорити це з Трампом, проінформувати його про те, що росіяни не дотрималися навіть тижневої зупинки в ударах. Зі свого боку Трамп може вплинути на Путіна, змусити його дотримуватися справжнього перемир'я. Така складова візиту Рютте дуже важлива, хоча про неї, мабуть, публічно не говоритимуть», – підсумував О. Буряченко.

Політолог І. Чаленко також вважає, що Генсек НАТО не міг відверто розповісти про більш глибокі взаємини між Україною та НАТО. Не про все можна говорити, тому він змушений балансувати між підтримкою України й позицією США. «Рютте, як Генсек НАТО, перебуває на певній “розтяжці”. Він є прихильником України щодо її вступу до Альянсу, але водночас знає позицію Президента США Трампа із цього питання. Саме тому він змушений згладжувати кути. Сам факт того, що Рютте приїхав до України, уже є серйозним виявом його підтримки. Тому я не критикував би зараз відсутність чітких тез у його виступі у Верховній Раді. Адже наразі питання вступу

України до НАТО в риторичі відійшло на другий або навіть на третій план», – зазначив політолог.

За словами експерта, нещодавно М. Рютте закликав країни-члени НАТО провести ревізію власних запасів ППО. «Ідеться не про Patriot, а про системи ППО малого радіусу дії, щоб активніше надавати їх Україні. Виступ Рютте у Верховній Раді – це лише верхівка айсберга. За зачиненими дверима велися розмови про те, що саме потрібно Україні в найближчі місяці, аби Київ міг стримати тиск з боку РФ. Тому я не налаштований критично оцінювати візит Рютте до Києва», – наголосив І. Чаленко.

Військовослужбовець Сил територіальної оборони ЗСУ, військовий аналітик О. Мусієнко переконаний, що візит М. Рютте до Києва був обумовлений тим, що в НАТО розуміють загрозу з боку Росії та необхідність допомоги Україні, щоб стримувати російську агресію. За його словами, сьогодні незалежна Україна фактично є державою, яка гарантує безпеку й стабільність у Європі та розвиток європейського цивілізаційного проекту. Тому ми говоримо партнерам: нам необхідні гарантії безпеки від найсильніших держав світу – з погляду економіки, військово-промислового комплексу, технологій та інновацій. «Зараз ми перебуваємо саме у фазі війни на виснаження. Тому Україна закликає партнерів виснажувати російську економіку, обмежувати можливості Кремля вести війну. І це вже дає результат. Ми бачимо системне обмеження російських можливостей», – наголосив аналітик (URL: <https://uatv.ua/uk/nato-maye-uhvalyuvaty-rishennya-yaki-dadut-ukrayini-perevagu-na-poli-boyu-eksperty-pro-vizyt-genseka-marka-ryutte-do-kyueva>. 2026. 4.02).

На його переконання, на фронті РФ змушена задовольнятися невеликими тактичними успіхами, за які платить величезну ціну – людськими життями й ресурсами. За макроекономічними показниками, які публікують провідні банки та міжнародні організації, російська економіка демонструє серйозні тенденції до падіння, оскільки війна її виснажує. Фактично йдеться про виснаження: наскільки довго російська економіка і військовий потенціал зможуть витримувати цю війну. «Ми також виходимо з того, що гарантії безпеки – це суверенне право України та її партнерів. Саме суверенні держави мають вирішувати, які війська можуть розміщуватися на нашій території за рішенням парламенту та через відповідні закони й угоди. І це не повинно залежати від майбутньої мирної угоди з Росією», – підкреслив О. Мусієнко.

Експерт зазначає, що особисті контакти мають серйозну вагу, особливо якщо ми говоримо про Генерального секретаря НАТО, який традиційно є сполучною ланкою між Європою та США в системі трансатлантичної безпеки. «Контакти відбуваються постійно. У США є активний посол при НАТО, який часто виступає в американських медіа й коментує питання російсько-української війни та європейської безпеки. Очевидно, що інформація надходить різними каналами через дипломатичні структури, спецслужби, Раду

національної безпеки. Президент США отримує інформацію з різних джерел, але особисті контакти все одно мають серйозну вагу», – зазначив аналітик.

Р. Рохов, партнер компанії “PGR Consulting Group LLC”, вважає, що візит М. Рютте, як і більшість візитів зарубіжних лідерів, має допомогти Україні не лише зброєю, а й у сфері інвестицій та гуманітарної допомоги. За його словами, західні партнери мають давати більше зброї Україні.

При цьому експерт нагадує, що Генеральний секретар НАТО М. Рютте колись був серед тих, хто запуслав «Північний потік» і символічно відкривав вентиль російського газу у Європу. Тоді здавалося, що це економічний проект, але в підсумку це стало одним із чинників, які дали змогу Росії розв’язати війну, адже обхідні газопроводи зменшили залежність від української ГТС і зняли стримувальний фактор для Кремля.

За словами Р. Рохова, тепер Європа, яка допомогла запуснути російський газ і тим самим опосередковано дала Путіну можливість напасти на Україну, говорить: «Підтримайте нас, коли війна зупиниться – ми допоможемо, будуть контингенти, інвестиції, процвітання». «Якщо ми хочемо, щоб Росія погодилася на мир, то вона має бачити на “шахівниці” переважну перевагу України. Тоді вона прорахує ходи вперед і зрозуміє, що продовження партії веде до поразки. І краще погодитися на нічию, ніж програти повністю», – зазначив експерт.

Він вважає, що в реальній політиці це означає: краще зупинитися зараз, ніж зіткнутися з посиленням санкцій і подальшою військовою підтримкою України. «Генсек М. Рютте знову говорить про те, як НАТО підтримуватиме Україну. Але Альянс досі не ухвалює рішень, які дали б нам змогу отримати реальну перевагу на полі бою й зламати волю Путіна продовжувати війну. Україні не потрібні красиві слова, риторика та співчуття. Потрібна зброя: щоб Німеччина передала TAURUS, щоб США надали далекобійні ракети, щоб посилили протиракетну й протиповітряну оборону», – наголосив Р. Рохов.

Він переконаний, що без західної підтримки Україна може не вистояти, а наступними будуть вони. «Ситуація проста: або ми разом захищаємо Європу від російської агресії, або Росія буде повільно просуватися – через одну країну, потім другу, потім третю», – заявив експерт.

На його переконання, Генсек НАТО має не українців переконувати, що західні партнери з нами, а переконувати самі країни Альянсу терміново передавати Україні необхідну зброю.

У цілому ж, на думку експертів, візит М. Рютте показав, що позиція НАТО залишається незмінною: Альянс продовжує підтримувати суверенітет України, а будь-які інтерпретації слів М. Рютте як заклику до здавання територій є перебільшенням. Іноді висловлювання західних лідерів звучить неоднозначно. Єдина логічна причина обережних заяв з боку керівництва НАТО полягає в дипломатії. Це може бути спробою продемонструвати лояльність або підтримку американського підходу до мирних переговорів,

який просуває команда Д. Трампа, не змінюючи водночас реальної стратегії підтримки України.

О. Аулін, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Бішкекський форум В5+1: як Центральна Азія протистоїть впливу Москви і Пекіна

Сучасна Центральна Азія залишається регіоном зі складною геополітичною ситуацією, де традиційний російський вплив поступово зіштовхується з новими викликами. Кремль, з одного боку, зберігає значний контроль над місцевими правлячими елітами через традиційні економічні та безпекові зв'язки, а з іншого – сьогодні значно посилюється роль Китаю та США, які прагнуть розширити свій вплив. Формат В5+1 відкриває країнам регіону нові можливості для диверсифікації партнерств і послаблення залежності від традиційних центрів сили.

Центральна Азія раніше майже повністю перебувала у російській сфері впливу, яка сформувалася ще в радянські часи і зберігалася після розпаду СРСР. Москва традиційно домінувала в регіоні у геополітичній, економічній та культурній сферах, використовуючи комплексну стратегію контролю.

Кремлівський вплив у країнах Центральної Азії реалізується через різноманітні інструменти, що включають торговельні зв'язки, трудову міграцію, військову співпрацю та інформаційний контроль, які разом створюють міцний комплексний механізм залежності. Як зазначає експерт з геополітики, директор аналітичного центру «Євразія» О. Литвиненко, близько 50 % зовнішньої торгівлі країн Центральної Азії відбувається з Росією, а понад 7 млн громадян регіону працюють у РФ, що створює глибоку економічну та соціальну залежність, яка впливає не лише на економічний розвиток, але й на політичні рішення країн (URL: <https://eurasia-center.org/analysis/russia-central-asia-dependence>). Значну роль у цьому відіграють і грошові перекази трудових мігрантів, які формують основу валютних надходжень у низці держав, особливо в Киргизстані і Таджикистані.

Безпекова складова також підкріплює російський вплив. Москва домінує в Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ), через яку контролює військову політику країн Центральної Азії. Кремль постачає озброєння, керує проведенням військових навчань, а також втручається у внутрішні справи держав, підтримуючи проросійські режими і закріплюючи свій вплив. За словами політичного аналітика І. Миронової, цей механізм стримує розвиток регіональної автономії, обмежує можливості для інтеграції Центральної Азії у світові політичні процеси і підтримує статус-кво, що вигідний російській верхівці (URL: <https://politics-analytics.org/russia-odkb-central-asia>). Особливо

це помітно у питаннях безпеки та боротьби з тероризмом, де російська сторона вважає себе головним гарантом стабільності.

Проте останніми роками країни Центральної Азії, особливо після початку російської агресії проти України, активно шукають шляхи диверсифікації зовнішньополітичних та економічних партнерств. Формат В5+1, який охоплює співпрацю п'яти країн регіону – Казахстану, Узбекистану, Таджикистану, Киргизстану й Туркменістану – зі США, надає їм можливість значно знизити залежність від Москви. За словами директора Центру міжнародних досліджень О. Ковальчук, цей формат сприяє залученню нових технологій, фінансових ресурсів і безпекової підтримки, що дасть змогу модернізувати економіку, посилити обороноздатність і збройні сили, одночасно зменшуючи російський тиск, а також відкриває двері для більш активної інтеграції регіону у світові економічні процеси (URL: <https://intstudies.org/b5plus1-central-asia-us>).

Прикладом ефективності такої співпраці є Казахстан та Узбекистан, які активно розвивають військово-технічне партнерство зі США. У 2023 р. Казахстан взяв участь у масштабних багатонаціональних навчаннях «Рішуча підтримка», які значно допомогли підвищити обороноздатність країни та сприяли інтеграції з міжнародними військовими силами, що у свою чергу зменшує залежність від російської військової техніки та посилює здатність до самостійного гарантування безпеки (URL: <https://defense-analysis.org/kazakhstan-us-partnership>). У сфері економіки, завдяки підтримці США, Узбекистан отримав інвестиції на суму понад 150 млн дол. у модернізацію енергетичного сектору, що сприяє зменшенню імпорту російського газу, розширюючи енергетичну незалежність країни та відкриваючи перспективи для сталого розвитку (URL: <https://energy-investment.org/uzbekistan-us-energy>). Така підтримка є важливою не лише з економічного погляду, але й як символ партнерства, що допомагає країнам посилити свій міжнародний статус.

Формат В5+1 також має вагомий інформаційний аспект. Експертка з медіа В. Соловйова відзначає, що підтримка незалежних медіа і громадянського суспільства у межах форуму сприяє протидії російській пропаганді і формуванню більш прозорої політичної культури, що є надзвичайно важливим у регіоні, де інформаційний простір довгий час був фактично під російським контролем (URL: <https://media-watch.org/b5plus1-info-security>). За її словами, створення платформ для обміну думками, навчання журналістів та підтримка реформ у медіасфері допомагають розвивати критичне мислення населення, сприяють боротьбі з дезінформацією і підвищують рівень політичної грамотності. Це особливо актуально на тлі активного використання РФ інформаційних операцій для підтримки власних інтересів у Центральній Азії, що включає як традиційні засоби масової інформації, так і сучасні цифрові платформи. Крім того, у рамках В5+1 активно розвиваються програми з медіаосвіти серед молоді, що сприяє

формуванню свідомого суспільства, здатного протистояти маніпуляціям і фейковим новинам.

Москва для недопущення втрати свого контролю використовує економічний тиск, санкції і політичні важелі впливу, що залишаються потужними інструментами для підтримки контролю над країнами регіону. Росія ще поки залишається ключовим роботодавцем для мільйонів трудових мігрантів із Центральної Азії, які працюють у різних галузях російської економіки – від будівництва і промисловості до сфери послуг (хоча після початку війни проти України потік гастарбайтерів поступово зменшується). Аналітик з регіональної безпеки М. Павлов підкреслює, що ця трудова міграція створює значний ступінь залежності для багатьох сімей у ЦА, адже грошові перекази мігрантів часто є основним джерелом доходів для населення в країнах, таких як Киргизстан і Таджикистан (URL: <https://security-review.org/central-asia-russia-dependence>). Через це уряди країн змушені враховувати інтереси Кремля, щоб зберегти можливість для своїх громадян працювати на російському ринку праці, що ускладнює формування незалежної зовнішньої політики. Це породжує ситуацію, коли економічна залежність фактично трансформується у політичний інструмент тиску, обмежуючи свободу вибору держав у визначенні власного курсу розвитку.

Крім того, РФ застосовує і більш тонкі політичні важелі – вплив на еліти, підтримку проросійських політичних сил і контроль над інформаційним простором. Це створює складний баланс для країн Центральної Азії, які прагнуть одночасно зберегти добросусідські відносини і, водночас, розвивати співпрацю з іншими глобальними акторами. За словами М. Павлова, така необхідність балансування між різними геополітичними центрами впливу – Росією, Китаєм і США – визначає зовнішньополітичну стратегію Центральної Азії і є одним із ключових викликів для регіону в найближчі роки (URL: <https://security-review.org/central-asia-russia-dependence>). У цьому контексті країни змушені вести делікатні переговори, намагаючись зберегти суверенітет і при цьому не відштовхнути жодного з потужних партнерів, що часто ускладнює ухвалення рішень і впровадження реформ.

Торкаючись теми китайської експансії в регіон, провідний експерт з азійської політики Т. Лін звертає увагу на те, що ініціатива «Пояс і шлях» є одним з наймасштабніших проєктів у Центральній Азії, що охоплює інвестиції понад 70 млрд дол. у будівництво інфраструктури, транспортних коридорів, енергетичних об'єктів та логістичних центрів (URL: <https://asia-pacific-studies.org/belt-and-road-impact>). Цей проєкт має на меті створити ефективні торговельні маршрути між Китаєм, Європою та Близьким Сходом, що може істотно змінити геополітичний баланс сил у регіоні. Проте Т. Лін наголошує на зростаючих ризиках боргової залежності країн Центральної Азії, які часто змушені приймати умови, що істотно обмежують їхній суверенітет. Це включає зобов'язання щодо участі китайських компаній у реалізації проєктів, а також можливе надання Пекіну контролю над стратегічними об'єктами,

такими як транспортні вузли, енергетичні ресурси чи місцева телекомунікаційна інфраструктура (URL: <https://asia-pacific-studies.org/debt-trap>). У результаті, хоча ця китайська ініціатива сприяє розвитку інфраструктури, вона також породжує ризики довгострокового політичного та економічного впливу Пекіна, що змушує країни регіону бути обережними в оцінці своїх партнерських угод.

Ця боргова пастка стає особливо помітною на прикладі деяких країн, які, маючи дефіцит власних інвестиційних ресурсів, змушені активно залучати кредити з Китаю. За даними Міжнародного валютного фонду, зростання заборгованості перед Пекіном у середньостроковій перспективі може призвести до втрати контролю над окремими секторами економіки, що викликає занепокоєння у міжнародній спільноті та самих урядів країн ЦА.

У відповідь на це у межах формату В5+1 США надають альтернативні інвестиції і технічну допомогу, зокрема у розвитку «зеленої» енергетики, цифрових технологій, модернізації транспортної інфраструктури і підвищенні якості управління. Американський економіст Д. Стюарт зазначає, що такі проєкти сприяють диверсифікації економіки країн Центральної Азії, стимулюють створення нових секторів, які не залежать від китайського капіталу, та підтримують формування конкурентного регіонального ринку (URL: <https://energy-transition.org/central-asia-us-support>). Особлива увага приділяється розвитку відновлюваної енергетики, що дає можливість ЦА зменшити викиди вуглецю і наблизитись до глобальних кліматичних стандартів.

Наприклад, Казахстан у 2023 р. успішно рефінансував частину боргів перед Китаєм, залучаючи інвестиції зі США та ЄС у проєкти відновлюваної енергетики, що зменшує економічну уразливість країни та сприяє переходу на більш сталу модель розвитку (URL: <https://renewable-energy-news.org/kazakhstan-green-investments>). У свою чергу Узбекистан робить ставку на цифровізацію, розвиваючи ІТ-сектор за підтримки американських технологічних компаній. Це не лише допомагає створити нові робочі місця, а й інтегрує країну в глобальні технологічні ланцюги, сприяючи модернізації економіки та підвищенню конкурентоспроможності (URL: <https://digital-economy.org/uzbekistan-it-development>). Такі ініціативи часто отримують підтримку у вигляді навчальних програм і обміну досвідом, що сприяє підвищенню кваліфікації місцевих фахівців.

Політичний тиск Китаю, особливо у контексті етнічних меншин, викликає серйозне занепокоєння у країн Центральної Азії. З цього приводу правозахисниця М. Чен зазначає, що підтримка демократії, розвитку громадянського суспільства і захист прав людини через формат В5+1 є важливою протипосягою китайському авторитаризму, який посилюється у регіоні. У країнах ЦА існує ризик наслідування репресивних практик Китаю, тому американська підтримка допомагає зберегти баланс і сприяє

формуванню більш відкритих політичних систем (URL: <https://humanrights-watch.org/central-asia-democracy>).

У безпековій сфері США активно допомагають зміцнювати контроль на кордонах, розвивати спільні механізми протидії транснаціональним загрозам, включно з тероризмом, наркаторгівлею, нелегальною міграцією, а також іншими видами організованої злочинності. Ця підтримка охоплює навчання прикордонників, оснащення сучасними технологіями, а також розбудову інтегрованих систем моніторингу, що дають змогу швидко виявляти та нейтралізувати загрози. Особливо актуальним це стає на тлі зростаючого впливу Китаю, який також посилює свою військову присутність і безпекову співпрацю у регіоні. Пекін активно розвиває прикордонне співробітництво з країнами Центральної Азії, спрямоване на контроль над рухом населення, а також бореться з терористичними групами, які, на його думку, загрожують стабільності його власних західних областей. Водночас цей підхід має і геополітичне підґрунтя, посилюючи китайський вплив у стратегічно важливому регіоні.

За оцінками експертів з безпекової політики, підтримка США дає можливість країнам Центральної Азії значно підвищити власні оборонні можливості, створити більш автономні системи безпеки і забезпечити стабільність у регіоні. Такий підхід має стратегічне значення не лише для безпеки країн Центральної Азії, а й для системи глобальної безпеки загалом. Адже регіон розташований на перетині важливих торговельних шляхів і в зоні інтересів глобальних гравців, а його стабільність є критичним бар'єром для поширення впливу радикальних угруповань та транскордонної злочинності (URL: <https://security-policy.org/central-asia-border-control>). Підвищення безпекового потенціалу також сприяє створенню умов для інвестицій і економічного розвитку, що є важливою передумовою стабільності.

Оцінки результатів саміту формату В5+1 серед політичного керівництва та експертного середовища країн Центральної Азії є переважно позитивними, хоча й із певним застереженням. Зокрема, Президент Казахстану К.-Ж. Токаєв неодноразово підкреслював важливість співпраці зі США в межах В5+1 для модернізації економіки, посилення безпеки та диверсифікації зовнішньополітичних зв'язків. Він наголошував, що цей формат створює додаткові можливості для регіону, сприяє залученню інвестицій і технологій, а також підвищує міжнародний статус держави (URL: <https://kazakhstan.gov.kz/en/articles/speeches>).

Аналогічні думки також висловлювали лідери Узбекистану й Киргизстану, які відзначали стратегічне значення співпраці зі США як балансу проти домінування традиційних впливів. Водночас у деяких країнах регіону спостерігається певний скептицизм щодо реального впливу формату В5+1 на зменшення російського й китайського тиску, з огляду на глибокі економічні та історичні зв'язки з цими країнами. Політичні експерти наголошують, що для успішної реалізації потенціалу форуму необхідне посилення внутрішньої

консолідації і прозорості у прийнятті рішень (URL: <https://centrasia.org/research/analysis-b5plus1>).

В експертних колах також надають велике значення регулярним консультаціям у межах В5+1, що допомагають країнам Центральної Азії координувати позиції, обмінюватись досвідом і спільно реагувати на виклики. Саміт В5+1 розглядається як платформа не лише для двосторонніх контактів із США, але й для регіонального діалогу, який посилює спільну регіональну ідентичність та стратегічну автономію (URL: <https://eurasia-dialogue.org/b5plus1-impact>).

Разом з тим успіх формату В5+1 залежить від здатності країн Центральної Азії консолідуватися, подолати внутрішні суперечності і виробити спільну стратегію розвитку. Як підкреслює політолог Д. Коваленко, від злагоди у регіоні залежить не лише ефективність співпраці зі США, але й загальна геополітична стабільність Центральної Азії. Він наголошує, що регіональна єдність дасть можливість не лише протистояти зовнішнім викликам, а й виступати більш упевненою стороною на міжнародній арені (URL: <https://geopolitics-journal.org/central-asia-unity>).

Формат В5+1 може стати потужною платформою для посилення ролі Центральної Азії на світовій арені, сприяючи збалансованому розвитку, підвищенню безпекового потенціалу та збереженню суверенітету країн регіону. Успішна реалізація цього формату здатна дозволити регіону зменшити залежність від традиційних центрів впливу і відігравати більш активну роль у глобальних процесах, закладаючи фундамент для довготривалої стабільності та процвітання.

На основі викладеного можна зробити такі висновки.

По-перше, Росія та Китай продовжують використовувати широкий спектр інструментів для збереження свого впливу у Центральній Азії, включаючи економічний тиск, військову співпрацю та інформаційну домінацію.

По-друге, формат В5+1 створює унікальну можливість для країн регіону диверсифікувати зовнішню політику, залучати альтернативні інвестиції та технічну допомогу, а також посилювати власну безпеку та демократичні інститути.

По-третє, для ефективності В5+1 необхідна внутрішня консолідація країн Центральної Азії та їх здатність координувати спільні дії у відповідь на зовнішні виклики.

Отже, В5+1 може стати важливим фактором геополітичного балансу в Центральній Азії, посилюючи роль регіону як самостійного актора у глобальній політиці.

Економічний ракурс

С. Кулицький, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Українсько-польські економічні відносини у політичному контексті під час повномасштабної російсько-української війни

(Продовження. Початок у № 1–2)

Українсько-польські економічні відносини під час повномасштабної російсько-української війни

Як наголошувалося на початку цієї праці, Польща нині є одним з ключових зовнішньоекономічних партнерів України у світі. Прикметно, що українсько-польські економічні відносини, починаючи з кінця минулого століття, розвивалися за такими напрямками: взаємна торгівля; взаємна інвестиційна діяльність; трудова міграція українців на ринок праці Польщі. З кінця лютого 2022 р. українсько-польські економічні відносини функціонують за умов повномасштабної воєнної агресії Росії проти нашої держави. Водночас треба брати до уваги, що останнім часом на розвиток архітектури українсько-польських економічних відносин певним чином починає впливати підготовка до вступу України до Європейського Союзу. Причому, на думку багатьох політиків і посадовців, це може відбутися вже в осяжному і відносно недалекому майбутньому.

Як зазначалося раніше, основним сегментом українсько-польських економічних відносин є двостороння торгівля. Однак під впливом повномасштабної воєнної агресії Росії проти нашої держави цей сегмент українсько-польських економічних відносин, як і зовнішня торгівля України в цілому, зазнав істотних змін. Причому найбільш радикальні зрушення факторів української зовнішньої торгівлі відбувалися у 2022 р. До того ж протягом 2022 р. напрям динаміки цих зрушень змінювався на протилежний. Зокрема, початок повномасштабного російського воєнного вторгнення призвів до виключення підприємств, розташованих на окупованих територіях нашої держави, з процесу української зовнішньої торгівлі загалом. Пошкодження та руйнація вітчизняних підприємств через ракетно-бомбові удари та артилерійські обстріли, повна чи часткова евакуація працівників багатьох підприємств на підконтрольних українській владі територіях нашої держави, частковий або повний від'їзд персоналу багатьох українських підприємств під впливом повномасштабного російського воєнного вторгнення призвели до скорочення обсягів українського експорту товарів і послуг, а також їх імпорту, хоча, мабуть, меншою мірою. Також ракетно-бомбові та артилерійські удари по об'єктах вітчизняної транспортної та складської інфраструктури й окупація та блокада українських портів з боку російських військ створили серйозні проблеми з логістикою товарів у експортно-імпортних операціях України.

Адже навесні 2022 р. припинилися українські експортно-імпортні операції, що здійснювалися морським шляхом.

Утім, більше ніж за рік від початку повномасштабного вторгнення російських військ до України вітчизняна зовнішня торгівля пережила шок початкового періоду повномасштабної війни та поступово адаптувалася до нових надзвичайних умов свого функціонування. Ця адаптація значною мірою була пов'язана з певною стабілізацією чинників, що впливали на здійснення зовнішньоторговельних операцій. Зокрема, після деокупації північних областей України майже всієї Харківщини та Правобережжя Херсонщини лінія російсько-українського фронту в середині листопада 2022 р. в основному стабілізувалася. Це загалом позитивно вплинуло на функціонування української економіки та зовнішньої торгівлі зокрема. Також аналіз повідомлень ЗМІ дає підстави вважати, що восени, порівняно з весною 2022 р., українська сторона значно поліпшила логістику експортно-імпортних потоків товарів. Ідеться не лише про початок роботи міжнародного морського коридору для експорту українського зерна, а й про налагодження Україною (державою та суб'єктами підприємництва) альтернативних маршрутів транспортування експорту-імпорту товарів через територію європейських країн.

Водночас наслідком повномасштабного російського воєнного вторгнення в Україну на тлі радикального скорочення обсягів вітчизняної зовнішньої торгівлі стали також істотні зрушення у її товарній структурі. Так, згідно з попередніми даними Національного банку України, уже за результатами першої половини 2022 р., порівняно з аналогічним періодом 2021 р., у сукупному експорті українських товарів зросла частка продовольчих товарів і сировини для їх виробництва. Водночас зменшилася частка мінеральних продуктів (насамперед залізної руди); продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості; чорних і кольорових металів та виробів з них і машин й устаткування. При цьому треба наголосити, що зазначені структурні зміни в експорті українських товарів відбулися за скорочення обсягів експорту товарів у всіх згаданих товарних групах. Згодом у міру адаптації української економіки до умов повномасштабної війни ситуація з експортом українських товарів дещо поліпшилася, хоча згаданий напрям змін в українському експорті загалом зберігся. Однак структурні зміни в експорті товарів до різних країн так чи інакше відрізнялися від аналогічних показників на державному рівні, хоча загальна тенденція структурних змін експорту товарів зберігалася.

Під впливом повномасштабного російського воєнного вторгнення відбулася певна деіндустріалізація експорту українських товарів, яка проявилася в скороченні частки товарів з відносно вищою доданою вартістю в сукупних обсягах експорту українських товарів і посилення сировинного характеру українського експорту. Загалом Україна традиційно є потужним експортером продовольчих товарів і сировини для їх виробництва на

світовому ринку. Повномасштабне російське воєнне вторгнення в нашу державу призвело до подальшого зростання ролі цього сектору вітчизняної економіки в сукупному експорті вітчизняних товарів.

«У червні 2022 р., у відповідь на повномасштабну війну Росії проти України та блокування українських портів російськими військами, Європейський Союз запровадив спеціальні торговельні заходи, які дозволили фактично безмитний доступ усіх українських товарів до ЄС, зокрема й сільськогосподарських» (URL: <https://www.dw.com/uk/u-es-pogodili-obmezenna-na-import-revnih-vidiv-agroprodukcii-z-ukraini/a-68771974>). Метою цих заходів була економічна підтримка нашої держави. Утім, унаслідок цього, а також через російську блокаду морських портів України, через які до повномасштабної російсько-української війни на зовнішні ринки поставлялася основна частина українського зерна та насіння олійних культур, величезні потоки українських сільськогосподарських товарів рушили до ЄС.

Згадані вище зрушення в українській зовнішній торгівлі позначилися й на українсько-польській торгівлі. Зокрема, це стосується певного зниження рівня диверсифікації та зниження технологічного рівня експорту українських товарів до Польщі. При цьому особливо важливу роль у розвитку взаємної українсько-польської торгівлі за умов повномасштабної російсько-української війни відіграє економіко-географічне положення Польщі щодо України. Адже територією Польщі пролягають надзвичайно важливі для функціонування української економіки транспортні маршрути.

Крім того, втрата (хоча б тимчасова) частини ринків збуту продукції для українських експортерів – через блокаду морських портів України росіянами на початку повномасштабної війни – стимулювала українських підприємців до пошуку альтернативних ринків збуту своєї продукції. І Польща, завдяки своєму економіко-географічному положенню та цілком імовірно соціально-економічним зв'язкам з Україною, що сформувалися історично, стала одним з таких альтернативних ринків збуту для української експортної продукції. Наслідки цього явища розглядаються нижче.

Загалом на нинішньому історичному етапі розвитку двосторонніх економічних відносин підприємства-резиденти Польщі продають в Україну товарів на більшу суму, ніж підприємства-резиденти України продають товарів до Польщі. У результаті, згідно з даними Державної служби статистики України, останніми роками обсяги імпорту товарів в Україну з Польщі (у грошовому обчисленні) стабільно перевищують обсяги експорту товарів (у грошовому обчисленні) з України в Польщу. Зокрема, як свідчать дані вітчизняної статистики, за підсумками 2024 р. Україна експортувала до Польщі товарів на 4708,9 млн дол. США (на 7,2 % менше, ніж у 2023 р.), а імпортувала з Польщі товарів на 6990,1 млн дол. (на 6,1 % менше, ніж у 2023 р.).

Причому в період повномасштабної російської воєнної агресії проти нашої держави динаміка експорту українських товарів до Польщі та динаміка

імпорту польських товарів мали різний характер. Так, згідно з даними вітчизняної статистики, експорт українських товарів до Польщі у 2022 р. зріс порівняно з 2021 р. на 27,3 % і сягнув 6653,0 млн дол. Однак у 2023 р. напрям динаміки українського експорту радикально змінився й обсяги експорту українських товарів до Польщі вже скоротилися на 23,8 %, у 2024 р., як зазначалося вище, обсяги експорту українських товарів до цієї країни зменшилися ще на 7,2 %. Таким чином, уже у 2023 р. обсяги експорту українських товарів до Польщі були на 3,0 % менші, ніж у 2021 р., тобто до початку повномасштабної війни Росії проти України.

Така динаміка обсягів українського експорту до Польщі була обумовлена його, уже згадуваною вище товарною структурою, у якій чільне місце посідала сільськогосподарська продукція, особливо зерно, та інші товари з відносно невисокою часткою доданої вартості у їхній ціні. Причому саме така структура та динаміка експорту українських товарів до Польщі в подальшому, вочевидь, стала катализатором скорочення сукупної вартості експорту українських товарів до цієї держави.

Зокрема, у 2022 р. сукупна вартість експортованого з України до Польщі зерна перевищувала аналогічний показник 2020 р. у 120 разів і в 38 разів – аналогічний показник 2021 р. Сукупна вартість експортованих з України до Польщі насіння та плодів олійних культур (в основному, соняшнику та ріпаку) у 2022 р. була у 7,1 раза більша, ніж у 2021 р. Прикметно, що у 2022 р. сукупна вартість експортованих з України до Польщі таких продуктів первинної переробки сільськогосподарської продукції, як жири та олії була лише у 2 рази більша, ніж у 2021 р. Таким чином, особливо бурхливо у 2022 р. зростав експорт з України до Польщі саме сільськогосподарської сировини.

Таке швидке зростання поставок українських сільськогосподарських товарів до Польщі та інших держав-членів Європейського Союзу викликало сильні протести фермерів Польщі та деяких інших країн-членів ЄС. Причому в Польщі питання імпорту українського зерна перед парламентськими виборами-2024 набрало яскраво вираженого політичного забарвлення. У результаті Польща запровадила односторонню заборону на імпорт зерна з України. Після довгих політичних дебатів 8 квітня 2024 р. країни Європейського Союзу та Європейський парламент попередньо погодили жорсткіші обмеження на імпорт певних видів сільськогосподарської продукції з України.

Загалом експорт з України в Польщу саме сировинних сільськогосподарських товарів, а не продуктів їх переробки викликав надзвичайно бурхливу реакцію в польському суспільстві. Це обумовлено таким. У сільському господарстві Польщі переважають дрібні фермерські господарства, ефективність використання виробничих ресурсів, особливо техніки, у яких через невеликі масштаби їх виробництва значно нижча, ніж у великих сільськогосподарських підприємствах. Однак при цьому польське фермерство доволі чисельне. І місцевим політикам на парламентських і

президентських виборах надзвичайно важливо отримати електоральну підтримку цієї соціальної групи. У результаті в передвиборних змаганнях польських політичних партій доволі соціально болючі питання реформування польської аграрної економіки перманентно поступаються вимогам поточної політичної доцільності. За таких обставин перманентна заборона або радикальні обмеження на імпорт до Польщі українського зерна та деяких інших видів сільськогосподарської продукції з боку державної влади цієї країни стають цілком закономірними.

Також протягом періоду повномасштабної російсько-української війни змінювалися обсяги експорту й інших, крім аграрно-продовольчих, українських товарів до Польщі. Зокрема, Україна традиційно є помітним у світі експортером продукції гірничо-металургійного комплексу, частина якої поставляється і до Польщі. Причому протягом повномасштабної російсько-української війни український експорт чорних металів і виробів з них до Польщі скорочувався. Порівняно з 2021 р. у 2022 р. обсяги цього експорту становили 90,3 %, у 2023 р. – 76,5 %, у 2024 р. – 54,1 %. Утім таке послідовне скорочення обсягів українського експорту чорних металів та виробів з них до Польщі пов'язано не так зі скороченням попиту на ці товари в Польщі, як зі скороченням виробничих потужностей чорної металургії на контрольованих державної влади територіях України. Зокрема, в окупації опинився такий потужний центр української чорної металургії, як Маріуполь.

Однак експорт до Польщі іншого важливого продукту гірничо-металургійного комплексу України – залізної руди – мав дещо іншу динаміку, ніж експорт чорних металів. Після дворічного скорочення обсяги експорту залізної руди у 2024 р. зростали. Якщо у 2023 р. обсяги експорту цього товару до Польщі становили 64 % від рівня 2021 р., то у 2024 р. – уже 91 %. Така відмінність у динаміці українського експорту чорних металів і залізної руди до Польщі пов'язана з тим, що основні потужності з виробництва залізної руди в Україні, на відміну від виробничих потужностей вітчизняної чорної металургії, перебувають поза зоною російської окупації та не в прифронтовій зоні.

Також до початку повномасштабної російської воєнної агресії проти нашої держави вагома частка експорту українських товарів до Польщі припадала на продукцію машинобудування. Причому під час повномасштабної російсько-української війни змін цей напрям експорту українських товарів до Польщі не зазнавав таких радикальних змін, як, наприклад, експорт аграрно-продовольчої продукції. Під час повномасштабної російсько-української війни обсяги експорту до Польщі продукції українського машинобудування істотно не відрізнялися від аналогічних показників експорту таких ж товарів у роки, що передували цій російській воєнній агресії. Радше може йтися про коливання обсягів експорту продукції українського машинобудування, обумовлених більшою мірою

коливаннями ринкової кон'юнктури, ніж впливом повномасштабної російсько-української війни.

Водночас, на відміну від експорту українських товарів, сукупні обсяги імпорту товарів з Польщі в Україну за період повномасштабної війни Росії проти нашої держави усталено зростали з року в рік. У результаті у 2024 р. обсяги імпорту товарів з Польщі в Україну на 40,9 % перевищували аналогічний показник 2021 р. При цьому імпорт польських товарів в Україні є значно більш диверсифікованим, ніж експорт українських товарів до Польщі. І це є одним з важливих чинників усталеного зростання сукупного обсягу імпорту польських товарів до України.

До того ж Україна переважно імпортує з Польщі товари з більш високою часткою доданої вартості у їхній ціні, ніж у тих товарах, які Україна експортує до Польщі. Наприклад, професор Інституту розвитку сільських територій та сільського господарства Польської академії наук С. Каліновський зазначає, що «в магазинах Києва чи Львова легко знайти польські сири, йогурти, солодоші та ковбаси». З посиланням на аналітичний звіт Фондації ім. С. Баторія “Podzielone plony” («Поділені врожаї»), він наголошує, що «58 % польського експорту харчів в Україну становлять перероблені продукти та корми. Така асиметрія – Україна продає сировину, а Польща готову продукцію – вигідна для Варшави» (URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2025/10/1/7221115>).

Прикметно, що польські компанії в значних обсягах постачають в Україну ряд продуктів аналогічних тим, які виробляються українськими підприємствами. Наприклад, у 2024 р., за даними Держстату, Україна імпортувала з Польщі лише сирів та іншої молочної продукції на 112,2 млн дол. У 2025 р. цей процес тривав і, за повідомленням «Агро Перспективи», аналогічно з 2024 р. Польща залишалася найбільшим іноземним постачальником молока та молокопродуктів на український ринок. «Її частка становила 42 % загальної вартості поставок». Така експансія польських молочних продуктів викликає занепокоєння та протести з боку відповідних українських товаровиробників (URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/polshcha-viperedila-nimechchinu-i-stala-naybilshim-postachalnikom-v-ukrajinu-ciloji-grupi-produktiv-u-2025-50581676.html>).

По ряду груп товарів на початку повномасштабного російського воєнного вторгнення в Україну спостерігалось деяке скорочення обсягів імпорту з Польщі, яке в подальшому було відновлено. Традиційними є, наприклад, великі обсяги імпорту в Україну з Польщі різноманітних товарів хімічної промисловості.

Теж саме стосується продукції машинобудування, на яке у 2024 р. припадало 22,5 % від сукупної вартості імпорту Польських товарів в Україну. Загалом у цей період імпорт продукції машинобудування з Польщі більше ніж на 1 млрд дол. перевищував експорт аналогічної продукції з України до Польщі. Причому повномасштабна російсько-українська війна стимулювала

значне зростання імпорту з Польщі в Україну деяких товарів цієї групи. Наприклад, сукупна вартість імпорту засобів наземного транспорту, крім залізничного й трамвайного, в основному автомобілів, з Польщі в Україну у 2023 р. становила 642,2 млн дол., а у 2024 р. – 574,4 млн дол., проти 516,7 млн дол. США у 2021 р. Сукупна вартість імпорту літальних апаратів та їхніх частин зросла з 484,6 тис. дол. у 2021 р. до 115,8 млн дол. у 2024 р., тобто у 239 разів. Таке стрімке зростання імпорту з Польщі літальних апаратів і їхніх частин є наслідком заборони Китаю на поставки в Україну та Росію безпілотних літальних апаратів (БПЛА) і їхніх частин (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4084972-polsa-stala-providnim-importerom-kitajskih-detalej-dla-droniv-zmi.html>). У результаті зазначені товари почали надходити в Україну через Польщу.

Наслідком розглянутої вище динаміки експортно-імпортних операцій у двосторонній українсько-польській торгівлі стало формування та подальше зростання від'ємного сальдо України в торгівлі товарами з Польщею. Так, якщо у 2021 р. Україна в торгівлі товарами з Польщею мала позитивне сальдо в обсязі 264,9 млн дол. США, то у 2024 р. Україна в торгівлі товарами з Польщею мала вже від'ємне сальдо в обсязі 2281,2 млн дол. І перспективи радикального скорочення від'ємного сальдо України в торгівлі товарами з Польщею в умовах повномасштабної російсько-української війни поки не проглядаються.

Водночас Польща нині є потужним транзитером і хабом імпортованих товарів, що надходять в Україну. Так, якщо власне польських товарів у 2024 р., як зазначалося вище, було імпортовано Україною на загальну суму 6990,1 млн дол. США, то за цей же період з території Польщі в Україну надійшло товарів на загальну суму 15 750,9 млн дол. США, тобто у 2,25 раза більше, ніж було імпортовано власне польських товарів. І нині є вагомими підстави вважати, що за умов продовження повномасштабної російсько-української війни зазначений міжнародний логістичний статус Польщі для України зберігатиметься й надалі.

Також повномасштабна російсько-українська війна стимулює розвиток нових форм товарообмінних операцій між Польщею та Україною. Зокрема, у грудні 2024 р. Ц. Томчик, заступник міністра оборони Польщі, заявив, що «шість – вісім» літаків радянської епохи можуть бути передані Україні в рамках можливої угоди про обмін військовими технологіями. За його словами, натомість Польща отримає українські безпілотні технології.

Однак деякі оглядачі ЗМІ наголошують, що, по суті, ідеться про новітні технології в обмін на старі винищувачі, і ставлять питання, чи виправдана ця передача з точки зору співвідношення користі, ризиків та витрат? Зі свого боку український авіаційний експерт, фахівець із питань авіації та радіоелектронної боротьби (РЕБ), заступник генерального директора компанії, що виробляє засоби РЕБ, А. Храпчинський вважає, що «це стратегічна помилка з боку України. Оскільки ми заявили про експорт озброєння, але при цьому не

підписали Європейський кодекс поведінки щодо експорту озброєнь, який, якщо не помиляюся, у 2008 р. був створений, а в 2018 р. був підписаний більшістю країн Євросоюзу, і передбачає внутрішню норму щодо продажу озброєння. Таким чином ми опинилися в окремих умовах. Я постійно виступаю за підписання цього закону, який дав би нам змогу на рівні формувати взаємодію з європейськими країнами. Ми ж ідемо в Євросоюз, ми ж плануємо в НАТО йти. Тому нам потрібно відповідати цим міжнародним нормам і законам... І тоді Польща не буде казати, що “ми вам передамо, якщо ви нам передасте дрони”» (URL: <https://www.unian.ua/world/mig-29-u-peredachi-polskih-litakiv-ukrajini-kriyetsya-strategichna-pomilka-13227189.html>).

Водночас про зацікавленість польської сторони в обміні воєнно-промисловими технологіями з Україною свідчить і розмова міністра оборони України М. Федорова з віцепрем'єр-міністром, міністром національної оборони Польщі В. Косіняк-Камишем, проведена наприкінці січня цього року, під час якої обговорили посилення оборонної співпраці (URL: <https://censor.net/ua/news/3598037/ukrayina-i-polscha-poglyblyuyut-oboronnu-spivpratsyu-fedorov>). Загалом обмін воєнно-промисловими технологіями, і не лише з Польщею, є перспективним напрямом зовнішньоекономічної діяльності для України не лише під час повномасштабної війни з Росією, а і в післявоєнний період.

Повномасштабна російсько-українська війна переважно негативно позначилася на польсько-українській інвестиційній діяльності. І це цілком закономірно, враховуючи, з одного боку, постійні російські ракетно-дронові атаки на промислові й інфраструктурні об'єкти по всій території України, а з іншого – дефіцит фінансових та інших ресурсів у багатьох великих українських підприємств для інвестицій у Польщі й закордоном загалом.

Утім, значну інвестиційну активність на території Польщі під час цієї війни продемонстрував дрібний український бізнес.

Так, станом на початок липня 2025 р., за даними польського реєстру юридичних осіб Krajowy Rejestr Sądowy (KRS), у Польщі було зареєстровано 29 тис. 044 компанії, кінцевими бенефіціарами яких є громадяни України. Майже половину з них було відкрито українцями вже від початку повномасштабної війни і до початку липня 2025 р. – 13 тис. 014 бізнесів. На громадян України припадає 6 % нових бізнесів, створених за цей період у Польщі. При цьому у 2022 р., тобто в початковий період нинішньої повномасштабної російсько-української війни, українцями було зареєстровано 4 тис. 780 бізнесів, або на третину більше, ніж у 2021 р.

«Найбільше українських компаній сконцентровано у трьох воєводствах: Mazowieckie (зокрема, Варшава) – 11 тис. 568 компаній, Małopolskie (Краків і регіон) – 3 тис. 200 бізнесів, Dolnośląskie (Вроцлав та околиці) – 3 тис. 019.

Більшість українських компаній, зареєстрованих українцями після початку повномасштабної війни в Польщі, це малий бізнес. Майже 10 тис. компаній мають статутний капітал менше ніж 10 тис. злотих. Лише в

133 бізнесів капітал понад 500 тис. злотих. Загалом понад 7,34 млрд злотих становить капітал усіх українських компаній у польському реєстрі. З них 533 млн злотих припадає на бізнеси, відкриті після початку повномасштабної війни. Варто зазначити, що хоча 45 % компаній було створено після початку війни, їхній загальний капітал у 12 разів менший, ніж у «довоєнного» українського бізнесу в Польщі» (URL: <https://opendatabot.ua/analytics/ukrainian-business-in-poland>).

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України

Президія НАН України сердечно вітає президента Національної академії наук України академіка А. Загороднього з ювілеєм.

«Вельмишановний і дорогий Анатолію Глібовичу!

Ми, члени Президії Національної академії наук України, Ваші колеги та друзі, щиро і сердечно вітаємо Вас із ювілеєм – 75-річчям від дня народження!

Свій життєвий шлях Ви пов'язали з благородною і захопливою справою – наукою, де досягли неабияких вершин! Обравши для себе складну і вимогливу царину теоретичної фізики, від студентської лави і до високих керівних посад в академії, упродовж десятиліть Ви зберігаєте відданість обраній справі, з усією відповідальністю і самовіддачею працюєте заради розвитку науки, освіти та інтелектуального поступу країни.

Ваш науковий доробок та здобутки у галузі фізики плазми, статистичної фізики, кінетичної теорії і фізики нерівноважних систем істотно розширили горизонти сучасної наукової думки та стали вагомим внеском у її скарбницю. За багато років плідної праці Ви розкрилися і як видатний фізик-теоретик, і як талановитий організатор науки, педагог і наставник для молодих дослідників, які з гордістю і наполегливістю розвивають українську фізичну науку.

Сьогодні Ваша діяльність на чолі Національної академії наук припадає на складні і драматичні для України часи. Наукова сфера, як і вся держава, змушена відповідати на важкі воєнні виклики. І саме завдяки Вашому, вельмишановний Анатолію Глібовичу, стратегічному мисленню, глибокому розумінню специфіки наукової діяльності, ролі й місця науки в державі, унікальному баченню потреб науковців, Вашому лідерству та принциповості наша академія гідно тримає удар, працює заради зміцнення країни та її майбутнього. Ви докладаєте величезних зусиль для збереження наукового потенціалу, реформування системи управління, забезпечення безперервності досліджень, підтримки наукових колективів, а особливо молодих учених, інтеграції української науки до світового дослідницького простору. Саме Ви стали гарантом стійкості й дієвості НАН України у цих надскладних умовах.

Сьогоднішня дата – це гарна нагода ще раз засвідчити Вам нашу правдиву повагу, захоплення і щире вдячність за всі Ваші зусилля, щоденну самовіддану працю заради Української держави, української науки та утвердження її високого авторитету на міжнародній арені. Закономірним свідченням Вашого вагомим особистого внеску у розвиток наукової сфери та заслуг перед Україною стали численні державні та наукові нагороди, серед яких – нещодавно присуджений орден князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Важливо сказати і про Ваші людські якості – доброта, людяність, порядність, готовність вислухати і дати мудру пораду. Ваш життєвий шлях – приклад для всіх нас, приклад високого професіоналізму, наполегливої роботи, високих стандартів і вимогливості до самого себе, відповідальності за інституцію і людей.

Вельмишановний Анатолію Глібовичу! Ми від щирого серця зичимо, щоб цей ювілей приніс Вам міцне здоров'я, невичерпні життєві сили і творчу насагу. Бажаємо Вам незгасного життєвого оптимізму, радості від нових відкриттів і звершень! Великого людського щастя, миру і добробуту Вам, великих успіхів і вагомим здобутків в ім'я нашої України!» *(Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 29.01).*

Під головуванням президента НАН України академіка А. Загороднього 28 січня 2026 р. відбулося чергове засідання Президії Національної академії наук України. Ключовими темами порядку денного стали проривні розробки у вітчизняному біоматеріалознавстві для лікування важких поранень, а також стратегії протидії деструктивним інформаційним впливам в умовах війни.

Першу доповідь «Створення імплантатів з остеоіндуктивними та антибактеріальними властивостями для усунення дефектів кісток критичного розміру після вогнепальних поранень» представив академік НАН України С. Фірстов.

Науковець презентував результати фундаментальних і прикладних досліджень, які виконуються в Інституті проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України та спрямовані на створення унікальних імплантатів нового покоління для лікування складних кісткових ушкоджень після вибухових і вогнепальних поранень – проблеми, з якою сьогодні стикаються тисячі поранених українських військових.

Ідеться не просто про заміщення втрачених фрагментів кістки. Науковці працюють над матеріалами, які активно залучаються до процесу загоєння: стимулюють утворення нової кісткової тканини, протидіють інфекціям і можуть бути адаптовані під конкретного пацієнта. Саме такі властивості є критично важливими для складних реконструктивних операцій.

Роботи ведуться у тісній співпраці науковців НАН України, медиків, університетів і клінік, що дає змогу поєднати фундаментальні дослідження з практичними потребами сучасної медицини.

Одним із ключових досягнень стало створення біоактивної наноструктурованої кераміки, у якій поєднано кальцій, фосфор і кремній. Така комбінація дала змогу отримати матеріал, який ефективно взаємодіє з біологічним середовищем на клітинному рівні та поступово заміщується повноцінною кістковою тканиною без втрати форми ушкодженого фрагмента. Це має особливе значення для відновлення кісток лицевого черепа та інших анатомічно складних ділянок.

Окрему увагу приділено захисту від інфекцій. На відміну від традиційних підходів, розроблені матеріали отримують антибактеріальні й навіть противірусні властивості без використання антибіотиків – за рахунок безпечного легування біосумісними елементами. Лабораторні дослідження показали високу ефективність таких матеріалів проти патогенних мікроорганізмів і здатність запобігати утворенню біоплівки, що є критично важливим для післяопераційного загоєння, особливо в умовах поширення антибіотикорезистентності.

Науковці також досліджують взаємодію біоматеріалів зі стовбуровими клітинами. Встановлено, що на модифікованій кераміці диференціація клітин у кісткову тканину відбувається більш природно, ніж за стандартних протоколів, що відкриває нові можливості для реконструктивної хірургії.

Важливим етапом стало поєднання біоматеріалів із сучасними технологіями 3D-друку. Спільно з Інститутом електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України розробляються персоналізовані імплантати та біоактивні покриття для титанових конструкцій, які забезпечують кращу остеointegraцію та прискорюють загоєння. Запропоновано також технологію виготовлення керамічних імплантатів без полімерних пластифікаторів, що знижує їхню собівартість без втрати якості. Це відкриває нові можливості для складної реконструктивної хірургії та значно підвищує шанси на повноцінне відновлення.

Принципово важливо, що дослідження не залишаються на рівні лабораторій. Уже сьогодні ці матеріали застосовуються в клінічній практиці: у медичній клініці «Добробут» проведено десятки операцій із відновлення великих кісткових дефектів у бійців із тяжкими пораненнями. Розміри ушкоджень сягали 5–12 см, і частина пацієнтів уже повернулася до служби або проходить подальшу реабілітацію.

Для розвитку цього напрямку створено спеціалізовану лабораторію з виготовлення та дослідження біоматеріалів, яка має стати основою для подальшого впровадження і серійного виробництва нових імплантатів – біоактивних, антибактеріальних і остеоіндуктивних. За оцінками фахівців військової медицини та оборонного сектору, частина розробок уже готова до практичного використання, а подальші дослідження з використанням

клітинних технологій і 3D-друку є перспективним і надзвичайно актуальним продовженням цієї роботи.

В обговоренні доповіді учений секретар Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця кандидат медичних наук Р. Паливода наголосив на актуальності розробок для реконструкції кісток обличчя в поранених. Він відзначив перспективність біокераміки, зокрема матеріалів, легованих германієм, і повідомив про експериментальні результати та спроби використання біокераміки як «каркасу» для фіксації стовбурових клітин.

Лікар-ортопед Центру інноваційних медичних технологій клініки «Добробут» В. Шмагой поділився практичним досвідом застосування біокераміки в пацієнтів із критичними кістковими дефектами. Він пояснив, чому такі дефекти не можуть відновитися самостійно, і підкреслив, що матеріал працює як заповнювач порожнин поряд із металевими фіксаторами. За його словами, у клініці вже є трирічний досвід і десятки випадків, а довгострокові результати є переконливими, зокрема завдяки трифазній структурі матеріалу та можливості формувати потрібну геометрію за допомогою 3D-технологій.

Завідувач кафедри ветеринарної хірургії та анестезіології Білоцерківського національного аграрного університету академік НААН України М. Рубленко відзначив перспективність кальцій-фосфатної кераміки як біосумісного матеріалу для остеозаміщення, позитивні результати доклінічних досліджень і важливість подальшого розвитку композитних рішень – поєднання біокераміки з біополімерами та металевими імплантатами з біоактивними покриттями.

Академік НААН України В. Цимбалюк підтримав напрям і водночас акцентував на важливості чітких протоколів переходу від досліджень до широкого клінічного впровадження, із залученням профільних інститутів Національної академії медичних наук України та відповідних процедур погодження. Він також висловив готовність сприяти розширенню співпраці з медичними установами.

Академік-секретар Відділення матеріалознавства НААН України, директор Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона академік НААН України І. Кривцун провів історичну паралель з роботами, які в інститутському середовищі розвивалися за підтримки академіка Б. Патона, і відзначив, що представлені результати є важливою відповіддю на давні виклики відновлення кісткових тканин.

Академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НААН України, директор Інституту мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного академік НААН України М. Співак розповів про дослідження біополімерів мікробного походження, зокрема полігидроксибутиратів, які можуть бути використані як перспективні матеріали для відновлення кісткових і черепно-лицьових дефектів. Він зазначив, що в Інституті мікробіології і вірусології ідентифіковано

мікроорганізми, здатні продукувати такі біополімери, та отримано перші позитивні результати доклінічних експериментів. За його словами, подальший розвиток цього напрямку потребує масштабування виробництва і розширення міжінституційної співпраці.

Другу доповідь на засіданні представив заступник директора Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України доктор історичних наук Ю. Ніколаєць. Вона була присвячена протидії деструктивним інформаційним впливам в Україні в умовах сучасної російсько-української війни.

У доповіді наголошувалося, що інформаційний простір сьогодні є повноцінним полем протистояння. Деструктивні інформаційні впливи – це не випадкові фейки, а організовані й цілеспрямовані дії, спрямовані на маніпулювання суспільною свідомістю, підрив довіри, зниження морально-психологічної стійкості та провокування панічних настроїв. У такому сенсі інформаційні атаки стають важливою складовою ведення війни.

Було підкреслено, що джерелом таких впливів можуть бути не лише відверто ворожі медіа, а й внутрішні інформаційні ресурси, а також платформи, які формально позиціонують себе як нейтральні. В умовах війни загострюється конкуренція між офіційною та неофіційною інформацією, і будь-які спроби маніпуляцій з боку влади лише посилюють недовіру – чим активно користується ворог.

Окрему увагу доповідач приділив ідеологічним засадам російських інформаційних операцій. Концепт «руського міра» розглядається як універсальний інструмент легітимації агресії та маніпулятивного пояснення дій Російської Федерації як у внутрішній, так і в зовнішній політиці.

У доповіді наголошувалося, що протидія деструктивним інформаційним впливам не може зводитися лише до спростування фейків або формування контрдискурсу. Вона потребує комплексного підходу – від правових і інституційних рішень, дотримання мовного законодавства та дій спецслужб до підвищення медіаграмотності громадян, розвитку регіональних медіа та відповідального споживання інформації.

Окремо було звернуто увагу на ризики, пов'язані з використанням соціальних мереж, месенджерів і відеохостингів іноземного походження, які застосовують таргетоване поширення наративів і збір даних. Водночас підкреслено, що критичне ставлення до джерел інформації не повинно переростати у всеохопну недовіру до медіа.

У доповіді також зазначалося, що важливою складовою державної інформаційної політики є позитивний, мобілізаційний контент – зокрема про перспективи повоєнного відновлення, модернізацію економіки, регіональну згуртованість і реальний досвід Збройних сил України у протистоянні повномасштабній агресії.

Підсумовуючи, було наголошено, що проблема деструктивних інформаційних впливів залишатиметься актуальною і після завершення

бойових дій. Саме тому наукові установи соціогуманітарного профілю НАН України зосереджують увагу на міждисциплінарних дослідженнях, спрямованих на збереження суспільної солідарності, інформаційної стійкості та національної безпеки України.

В обговоренні виступу завідувач кафедри політології та соціології Київського столичного університету ім. Б. Грінченка доктор політичних наук Л. Чупрій підтримав основні висновки доповіді та наголосив, що інформаційна війна є повноцінною складовою російської агресії проти України. Він звернув увагу на системний характер російської пропаганди, спрямованої на заперечення української державності, культури й історичної спадщини, а також на маніпуляції, орієнтовані на розпалювання внутрішніх конфліктів і дискредитацію України на міжнародній арені. Окремо було відзначено регіональну специфіку дезінформаційних кампаній Росії в країнах ЄС і важливість активнішої роботи в освітньому та комунікаційному середовищах – зокрема посилення гуманітарної складової освіти та ширшого використання наукових напрацювань у публічній дипломатії.

Старший викладач спеціальної кафедри Навчально-наукового інституту державної безпеки Національної академії Служби безпеки України полковник Служби безпеки України В. Бігун підтримав ключові висновки доповіді й окремо наголосив на ролі спецслужб у протидії інформаційним загрозам. Він звернув увагу, що ця робота має спиратися на сучасні правові рамки: Україна не раз підходила до ідеї системного закону про інформаційну безпеку, але питання й досі потребує оновлення та чіткішого врегулювання – зокрема відповідальності за поширення завідомо недостовірної інформації й протидії радикалізму, екстремізму в інформаційній сфері. Також він підкреслив важливість постійної співпраці науки й СБУ в питаннях захисту національних інтересів.

Віцепрезидент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса академік НАН України О. Рафальський підкреслив, що інформаційна війна є невід’ємною частиною гібридного протистояння і не зникає навіть тоді, коли змінюється «гаряча» фаза. Серед практичних моментів він порушив непросте питання: дослідникам потрібен ширший і легальний доступ до першоджерел (зокрема медіаконтенту країни-агресора та сусідів), щоб професійно аналізувати наративи й інструменти впливу. Водночас він наголосив на необхідності балансу між свободою слова та відповідальністю, а також запропонував посилити координацію між установами НАН України для швидшої відповіді на інформаційні виклики.

Академік-секретар Відділення інформатики НАН України академік НАН України О. Хіміч перевів дискусію в технологічну площину: зокрема звернув увагу на виклики постквантової ери для кібербезпеки та на проблему deepfake як інструменту інформаційних атак. Він наголосив, що до наслідків використання квантових обчислень і до нової хвилі маніпуляцій із

застосуванням ШІ потрібно готуватися вже сьогодні – і на рівні досліджень, і на рівні етики та законодавства.

На завершення учасники засідання розглянули низку кадрових і поточних питань *(Національна академія наук України (http://www.nas.gov.ua). – 2026. – 3.02).*

Президент НАН України академік А. Загородній: «Академія працює там, де наука критично потрібна державі – для оборони, відновлення і стійкості країни».

У першому номері журналу «Вісник Національної академії наук України» за 2026 р. опубліковано інтерв'ю з президентом НАН України академіком А. Загороднім за підсумками 2025 р. Розмова окреслює ключові результати роботи академії в умовах війни, її внесок у обороноздатність, відбудову країни та розвиток фундаментальної науки.

За словами президента НАН України, минулий рік став для академії роком збереження науки та концентрації зусиль на напрямках, що мають безпосереднє значення для держави – безпеки, енергетичної й технологічної стійкості, медицини та відновлення інфраструктури.

В інтерв'ю детально представлено фундаментальні дослідження, які стали основою для практичних рішень. Зокрема, йдеться про розробки в галузі математики, матеріалознавства, фізики, механіки, біохімії тощо, що вже сьогодні знаходять застосування в енергетиці, промисловості, медицині та екологічній безпеці.

Окремий блок інтерв'ю присвячено оборонним технологіям. Академік А. Загородній наголосив, що понад 40 установ НАН України виконують роботи в межах Цільової науково-технічної програми оборонних досліджень. Серед ключових напрямів – рішення для безпілотних систем, радіоелектронної протидії, аналізу візуальних даних, нові матеріали спеціального призначення та технології, які вже проходять бойові випробування і застосовуються у Збройних силах України.

Значну увагу приділено внеску академії у відбудову країни: від дистанційного розмінування і супутникового моніторингу територій до рішень для ЖКГ, енергетики, промисловості та екології. У галузі медицини науковці НАН України запропонували низку розробок для лікування поранень, опіків, реабілітації та імплантології, що вже використовуються у клінічній практиці.

Президент НАН України також підкреслив активну міжнародну інтеграцію академії – участь у проєктах «Горизонт Європа», програмі НАТО «Наука заради миру і безпеки», співпрацю з ЦЕРН, DESY та іншими провідними науковими центрами світу, що підтверджує конкурентоспроможність української науки на глобальному рівні.

Говорячи про 2026 р., А. Загородній зазначив, що академія зосередиться на прискоренні впровадження наукових розробок, посиленні взаємодії з державою, бізнесом, а також на оновленні управлінських підходів і підтримці науковців, для яких має бути чітко окреслена перспектива роботи й розвитку саме в Україні (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>).* – 2026. – 26.01).

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України відзначив своє 60-річчя

В Інституті теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України 22 січня 2026 р. відбулись Урочисті збори з нагоди 60-річчя від дня заснування установи. У великій конференц-залі інституту в Києві зібрались його працівники й запрошені гості, зокрема члени Президії Національної академії наук України, колеги з українських та іноземних наукових установ.

Урочисті збори відкрив директор Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України доктор фізико-математичних наук С. Перепелиця. Він представив гостей заходу і виголосив доповідь «Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України: 60 років наукового поступу», в якій ознайомив присутніх з історією становлення інституту, основними віхами його розвитку, найважливішими здобутками, нинішнім станом і перспективами.

Від імені Президії НАН України колектив інституту привітав президент Національної академії наук України академік НАН України А. Загородній. Він відзначив вагомий внесок установи в науковий доробок академії та її (установи) важливе значення для розвитку фундаментальної науки в Україні – як одного із провідних світових центрів теоретичної фізики, а також вручив працівникам інституту відзнаки, грамоти й подяки.

З вітальним словом від секції фізико-технічних і математичних наук НАН України виступив її голова, перший віцепрезидент НАН України академік НАН України В. Богданов. Привітання колективові інституту висловив і віцепрезидент НАН України, голова секції хімічних і біологічних наук НАН України академік НАН України В. Радченко.

Від Відділення фізики і астрономії НАН України учасників Урочистих зборів привітав академік-секретар Відділення академік НАН України М. Бондар, який, до того ж, вручив працівникам інституту подяки.

Теплі вітання з нагоди 60-річчя прозвучали від колег з інших наукових і освітніх центрів України та світу, зокрема від директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України академіка НАН України Я. Яцківа, професора Міжнародної вищої школи передових досліджень (SISSA, Трієст, Італія) К. Баччигалупі, директора Інституту фізики конденсованих систем ім. І. Р. Юхновського НАН України члена-кореспондента НАН України

Т. Брика, заступника директора з наукової роботи Інституту фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова НАН України члена-кореспондента НАН України В. Джагана, декана факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем Київського національного університету ім. Т. Шевченка кандидата фізико-математичних наук, доцента А. Нетреби, президента Українського фізичного товариства, завідувача кафедри радіотехніки та радіоелектронних систем факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем Київського національного університету ім. Т. Шевченка доктора фізико-математичних наук, професора І. Анісімова, професора кафедри теоретичної фізики імені професора Івана Вакарчука фізичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка члена-кореспондента НАН України Х. Гнатенко, заступника директора з науки і освіти Київського академічного університету кандидата фізико-математичних наук В. Шадури.

Гостями інституту стали й інші відомі науковці – радник при дирекції Інституту фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова НАН України академік НАН України О. Беляєв, професор кафедри молекулярної фізики фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, головний науковий співробітник Відділення атомної енергетики Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України академік НАН України Л. Булавін, академік-секретар Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України, заступник генерального директора Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» академік НАН України І. Гаркуша, директор Київського академічного університету академік НАН України О. Кордюк, член Президії НАН України, голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, заступниця директора Київського академічного університету, провідний науковий співробітник відділу нелінійного аналізу Інституту математики НАН України доктор фізико-математичних наук О. Антонюк, завідувач кафедри фізичної електроніки факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор фізико-математичних наук, професор А. Веклич, заступник директора з наукової роботи Інституту фізики конденсованих систем ім. І. Р. Юхновського НАН України кандидат фізико-математичних наук О. Іванків, декан фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор фізико-математичних наук, професор С. Кондратенко, професор кафедри молекулярної фізики фізичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка доктор фізико-математичних наук М. Лазаренко, в. о. заступника директора з наукової роботи Інституту фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова НАН України кандидат фізико-математичних наук С. Мамикін, професор кафедри фізики функціональних матеріалів фізичного факультету Київського національного університету

ім. Т. Шевченка доктор фізико-математичних наук А. Момот. Вітальні листи на адресу інституту і його колективу надіслали низка установ Національної академії наук України.

У межах програми Урочистих зборів відбулася церемонія вручення дипломів новообраним почесним докторам інституту – професорові Королівського технологічного університету (Стокгольм, Швеція) Е. Ауреллу та головному науковому співробітникові відділу теорії м'якої речовини Інституту фізики конденсованих систем ім. І. Р. Юхновського НАН України членові-кореспонденту НАН України М. Головку.

Обидва лауреати виступили з інавгураційними промовами. Професор Е. Аурелл окреслив основні етапи свого наукового шляху та висловив підтримку українським науковцям у складний для України час. Член-кореспондент НАН України М. Головка у своєму виступі представив підходи до побудови статистичної теорії конденсованого стану речовини, яку він спільно з колегами розвивав упродовж багатьох років, а також підкреслив тісний зв'язок львівської наукової школи з Інститутом теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України.

Завершилися Урочисті збори презентацією анонсу фільму про Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України, підготовленого командою науково-популярного пізнавального каналу «Академ.Медіа» та працівників інституту. Фільм присвячено історії становлення установи, її науковим традиціям і сучасним напрямам досліджень.

Ювілейний буклет «60 років Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України» (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 28.01*).

Грунтові стрептоміцети як стратегічну біофабрику природних метаболітів для сучасних біотехнологій обговорили на загальноакадемічному міждисциплінарному семінарі в Інституті біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України.

В Інституті біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України 23 січня 2026 р. відбулося чергове засідання загальноакадемічного міждисциплінарного семінару у галузі природничих наук «Актуальні питання фізико-хімічної та математичної біології». Із міждисциплінарною доповіддю «Грунтові стрептоміцети – стратегічна біофабрика природних метаболітів для сучасних біотехнологій» виступила наукова співробітниця відділу загальної та ґрунтової мікробіології Інституту мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України доктор філософії М. Лобода.

У своєму вступному слові керівник семінару, заступник директора з наукової роботи Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, завідувач відділу біохімії м'язів цього інституту академік НАН України С. Костерін відзначив, що у фокусі уваги доповідачки – міждисциплінарні

питання на перетині мікробіології, ґрунтознавства, біотехнології та охорони довкілля. Ідеться, зокрема, про:

- підвищення врожайності сільськогосподарських культур без хімії та зберігання здоров'я ґрунтів;
- розв'язання проблем ґрунтів, які підказує сама природа;
- своєрідну мікробну біофабрику метаболітів;
- біологізацію аграрного комплексу;
- розбудову фітосорбентів для очищення ґрунтів, забруднених унаслідок військових дій.

Далі з міждисциплінарною науковою доповіддю виступила доктор філософії М. Лобода. У своєму виступі вона представила результати досліджень щодо вже відомих штамів *Streptomyces*, зареєстрованих в Українській колекції мікроорганізмів і депозитарію непатогенних мікроорганізмів Інституту мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України, а також щодо нових штамів, виділених з екстремальних середовищ, а саме – з промислово забруднених і пошкоджених військовими діями ґрунтів. Доповідачка поділилася результатами вивчення їхнього застосування у біотехнологіях прискореного відновлення ґрунтів, антистресової, адаптогенної та фітозахисної дії щодо рослин, а також молекулярно-генетичних і біохімічних засад праймінг-ефекту їхніх вторинних метаболітів. Слухачі семінару ознайомилися з новим біотехнологічним підходом ремедіації ґрунтів, пов'язаної з конструюванням мікробного фітосорбенту й отриманням зеленої енергії, з перспективами використання вторинних метаболітів стрептоміцетів у методах зеленого синтезу наночастинок, пошуку противірусних і протипухлинних засобів. Науковиця наголосила й на інших актуальних сьогодні проблемах, які можна розв'язати, використовуючи біосинтетичний потенціал стрептоміцетів.

Із запитаннями до доповідачки і в обговоренні доповіді виступили:

- завідувач лабораторії біохімії Інституту отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України доктор біологічних наук, професор С. Верьовка;
- керівник семінару, заступник директора з наукової роботи Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, завідувач відділу біохімії м'язів цього інституту академік НАН України академік НАН України С. Костерін;
- наукова співробітниця відділу молекулярної біології Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України доктор філософії О. Рудницька;
- завідувач лабораторії імунобіології відділу молекулярної імунології Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України член-кореспондент НАН України Д. Колибо;
- провідний науковий співробітник відділу біохімії м'язів Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України доктор біологічних наук Ю. Данилович;

– провідна наукова співробітниця відділу науково-інформаційних та інноваційних досліджень Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України доктор біологічних наук, професор О. Матишевська;

– завідувачка відділу біохімії ліпідів Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України кандидат біологічних наук Г. Косякова;

– студентка магістеріуму Навчально-наукового інституту високих технологій Київського національного університету імені Тараса Шевченка А. Панченко;

– завідувач відділу хімії та біохімії ферментів Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України доктор біологічних наук А. Тихомиров та ін.

У своєму прикінцевому виступі керівник семінару академік НАН України С. Костерін подякував доктору філософії М. Лободі за цікаву та змістовну міждисциплінарну доповідь, яку аудиторія уважно вислухала і докладно обговорила, а також побажав доповідачці подальших творчих успіхів у наукових пошуках (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 28.01).

Наукові журнали НАН України – серед переможців конкурсного добору МОН на державну фінансову підтримку

Міністерство освіти і науки України завершило конкурсний добір наукових фахових видань для надання фінансової підтримки на 2026–2027 рр. За його підсумками низка журналів, засновниками яких є установи Національної академії наук України, увійшли до переліку переможців і отримають державну підтримку.

Серед них:

– «Функціональні матеріали» (НТК «Інститут монокристалів»);

– «Геофізичний журнал» (Інститут геофізики ім. С. І. Суботіна);

– «Фізика конденсованих систем» (Інститут фізики конденсованих систем імені І. Р. Юхновського);

– «Хімія, фізика та технологія поверхні» (Інститут хімії поверхні ім. О. О. Чуйка);

– «Ядерна фізика та енергетика» (Інститут ядерних досліджень);

– «Питання атомної науки й техніки» (Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут»);

– «Журнал математичної фізики, аналізу, геометрії» (Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б. І. Веркіна).

Під час оцінювання конкурсна комісія враховувала, зокрема, рівень впливовості видання (квартиль, процентиль); дотримання принципів академічної доброчесності; редакційну та публікаційну етику; присутність у DOAJ; можливість безоплатної публікації для українських учених.

Видання-переможці отримуватимуть фінансову підтримку протягом двох років у розмірі 350 тис. грн щороку. Кошти спрямовуватимуться на

розвиток відкритого доступу, удосконалення редакційних і видавничих процесів, переклад і редагування англомовних матеріалів, технічний супровід, програмне забезпечення, а також підвищення кваліфікації редакторів і рецензентів (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 3.02*).

У Харкові на базі Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України відкрили лабораторію медико-біологічних досліджень.

В Інституті хімії функціональних матеріалів НТК «Інститут монокристалів» НАН України 3 лютого 2026 р. відбулося урочисте відкриття нової лабораторії медико-біологічних досліджень, оснащеної сучасним високотехнологічним науковим обладнанням.

Лабораторія укомплектована устаткуванням, що дає змогу проводити випробування новітніх протимікробних препаратів, здійснювати молекулярно-генетичні дослідження, зокрема аналіз експресії генів, секвенування та розшифрування геномів, а також вивчати гени антибіотикорезистентності. До складу оснащення входять прилади для мікробіологічних і молекулярно-генетичних досліджень та інше спеціалізоване наукове обладнання.

Науковці лабораторії вже сьогодні виконують дослідження на високому науковому рівні, зокрема складні мікробіологічні та молекулярно-генетичні роботи. Про це свідчить їхня активна участь у міжнародних наукових проєктах і грантових програмах.

Відкриття такої сучасної лабораторії дасть змогу істотно підвищити ефективність комплексних досліджень, спрямованих на розробку нових протимікробних препаратів і методів молекулярно-генетичної діагностики.

В урочистому заході взяли участь керівники та науковці провідних наукових установ і закладів вищої освіти медико-біологічного напрямку Харкова, представники бізнесу та виробничого сектору: в. о. директора Інституту мікробіології і імунології ім. І. І. Мечникова НАМН України доктор медичних наук, професор В. Мінухін, ректор Національного фармацевтичного університету доктор фармацевтичних наук, професор О. Кухтенко, ректор Харківського національного медичного університету доктор медичних наук, професор В. М'ясоєдов, директор Інституту дерматології та венерології НАМН України доктор медичних наук, професор Я. Кутасевич, представники Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна та інші науковці й керівники.

Після відкриття відбулося обговорення перспектив подальшої співпраці науки, освіти та бізнесу.

З нагоди відкриття нової лабораторії віцепрезидент НАН України, генеральний директор НТК «Інститут монокристалів» НАН України академік

НАН України В. Семиноженко зазначив: «Навіть у надзвичайно складний для України час наша команда послідовно працює над розвитком нових напрямів наукових досліджень та оновленням матеріально-технічної бази. Створення надсучасної лабораторії відкриває перед науковцями комплексу нові можливості для освоєння тематики, тісно пов'язаної із сучасними фармацевтичними технологіями, що є особливо актуальним в умовах нещодавно створеного Харківського фармацевтичного кластеру».

Директор Інституту хімії функціональних матеріалів, перший заступник генерального директора НТК «Інститут монокристалів» НАН України академік НАН України В. Чебанов підкреслив, що нова лабораторія суттєво розширює можливості для проведення міждисциплінарних досліджень і розвитку прикладних наукових напрямів, пов'язаних із розробкою та впровадженням у виробництво нових українських лікарських засобів.

Унікальне новітнє оснащення лабораторії медико-біологічних досліджень є прикладом ефективної співпраці урядових структур, некомерційних організацій і бізнесу у справі розвитку вітчизняної науки (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 4.02*).

Науковці академії під час зустрічі з інтернами Верховної Ради України обговорили сучасний стан і науковий супровід атомної енергетики України.

У приміщенні комітетів Верховної Ради України 29 січня 2026 р. відбулася зустріч у змішаному форматі (офлайн і онлайн) науковців НАН України з учасниками (інтернами) Програми стажування у Верховній Раді України 2025–2026 рр.

Темою зустрічі стала атомна енергетика України, її сучасний стан і науковий супровід.

Учений секретар і завідувач лабораторії Інституту проблем безпеки АЕС НАН України (ІПБ АЕС) доктор технічних наук К. Сімейко окреслив, які наукові установи залучені до супроводу атомної енергетики в Україні, та розповів про основні напрями роботи ІПБ АЕС. Йшлося про питання безпечної експлуатації ядерних установок, їх зняття з експлуатації, поводження з відпрацьованим ядерним паливом і радіоактивними відходами, а також про перетворення зруйнованого четвертого енергоблоку Чорнобильської АЕС на екологічно безпечну систему.

Окремо під час розмови торкнулися теми Чорнобильської катастрофи, 40-ві роковини якої будуть у квітні цього року. К. Сімейко звернув увагу на наукові аспекти аналізу причин аварії, досвід ліквідації її наслідків і сучасні виклики, зокрема пов'язані з ушкодженням нового безпечного конфайменту внаслідок ворожих обстрілів, а також роль науковців ІПБ АЕС у подоланні цих наслідків.

Далі старший науковий співробітник Інституту ядерних досліджень НАН України кандидат фізико-математичних наук Є. Малий ознайомив інтернів з розвитком атомної енергетики в цілому, а також коротко розповів про дослідження свого інституту. У виступі було показано, що ядерна енергетика і раніше мала величезну частку в енергобалансі України, а тепер, в умовах майже знищеної теплової генерації і пошкодженої гідрогенерації, вона тим паче відіграє провідну роль, і річне виробництво електроенергії становить понад 50 млрд кВт·год без врахування окупованої Запорізької АЕС. В атомній галузі України задіяно понад 30 тис. кваліфікованих працівників і ще кілька сотень науковців здійснюють супровід галузі, а загальна встановлена енергетична потужність усіх АЕС України становить 14 313 МВт (без врахування ЗАЕС – 8313 МВт), що виводить нашу країну на третє місце у Європі і на восьме місце у світі.

Особливу увагу він акцентував на тому, що сьогодні актуальним є питання побудови нових енергоблоків українських атомних електростанцій, адже лише три енергоблоки ще не перейшли в понадпроектний режим роботи, а іншим 12 енергоблокам термін експлуатації вже продовжувався або продовжується. Науковець відзначив важливу роль профільних науковців у майбутньому відновленні Запорізької АЕС після деокупації, завершенні реалізації проєктів Південноукраїнського енергокомплексу (бризкальні басейни, ТГАЕС, НПТ-2), будівництві українського заводу з виготовлення компонентів сховища відпрацьованого ядерного палива та планах щодо будівництва малих модульних реакторів за технологією Holtec.

Старший науковий співробітник НТК «Ядерний паливний цикл» Національного наукового комплексу «Харківський фізико-технічний інститут» кандидат фізико-математичних наук В. Зуйок розповів про заходи, які здійснюються для припинення залежності від РФ у атомно-промисловому комплексі України. Зокрема, важливим кроком є відмова від вивезення відпрацьованого ядерного палива українських АЕС до Росії та перехід на альтернативні технології в ядерній енергетиці. Він також відзначив важливість процесу переходу від російського ядерного палива до палива виробництва компанії “Westinghouse” на АЕС України та роль українських науковців у досягненні повної відмови від елементів активної зони реакторів ВВЕР-1000 та ВВЕР-440, які раніше постачалися з РФ.

Після представлення доповідей між науковцями та інтернами відбулося обговорення проблематики атомної енергетики та ядерної науки, зокрема тимчасової окупації Запорізької АЕС і Чорнобильської зони відчуження, планів будівництва нових енергоблоків у період післявоєнного відновлення, диверсифікації постачання ядерного палива і розвитку власного виробництва елементів паливних збірок. Було акцентовано увагу на важливості стабільного фінансування наукового супроводу і підтримці з боку парламентарів для реалізації стратегічних проєктів у ядерній сфері та узгодження державної

політики в цій галузі (*Національна академія наук України (http://www.nas.gov.ua). – 2026. – 4.02).*

Науковці НАН України взяли участь в обговоренні майбутнього території, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи.

Науковці Національної академії наук України взяли участь у роботі тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України, яка опрацьовує питання соціального захисту громадян, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи, а також використання територій, що зазнали радіоактивного забруднення. Засідання комісії відбулося 30 січня 2026 р. в м. Коростень.

Від НАН України у засіданні взяли участь директор Інституту проблем безпеки атомних електростанцій академік НАН України А. Носовський та заввідділу цього інституту доктор технічних наук М. Талерко.

Під час обговорення академік А. Носовський представив наукову позицію щодо сучасної оцінки радіаційних ризиків і наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Він наголосив, що за 40 років після катастрофи накопичено значний обсяг наукових даних, який дає змогу переосмислити частину рішень, ухвалених у перші післяаварійні роки під впливом так званого «чорнобильського синдрому».

За словами науковця, масове переселення з радіоактивно забруднених територій призвело до істотних соціальних та економічних втрат, тоді як встановлені дозові обмеження часто були нижчими за рівні природного радіаційного фону в багатьох регіонах світу. Довготривалі спостереження при цьому не підтверджують негативного впливу таких доз на стан здоров'я людей.

Академік А. Носовський зазначив, що переважна більшість мешканців забруднених територій України отримує довічну дозу опромінення менше 70 мЗв, тобто нижчу за середню довічну дозу природного глобального фону. У цьому контексті він наголосив на доцільності перегляду значної частини обмежень, пов'язаних з опроміненням, та на необхідності поетапного повернення людей до місць їхнього звичного проживання, що також може сприяти зменшенню навантаження на державний бюджет.

Окремо він розповів про заходи, які НАН України планує реалізувати щодо вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та відзначення 40-х роковин катастрофи. Ідеться про проведення наукових конференцій і круглих столів, підготовку монографій і наукових статей, а також про виїзне засідання Президії НАН України з відзначенням ліквідаторів аварії 1986–1987 рр. відомчими нагородами (*Національна академія наук України (http://www.nas.gov.ua). – 2026. – 6.02).*

Міжнародне співробітництво у галузі освіти і науки

Науковці НАН України взяли участь у міжнародному воркшопі з питань стійкості країн в умовах постійних ризиків.

Науковці Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України взяли участь у міжнародному воркшопі «Інфраструктурна, соціальна та економічна безпека: що робить країну стійкою, коли ризик перестає бути винятком?» (Infrastructural, Social, and Economic Security: What makes a country resilient when risk is no longer exceptional?), який відбувся 20–21 січня 2026 р. в IMT School for Advanced Studies Lucca (Італія) в рамках європейського дослідницького проекту “SoBigData”.

До участі в заході були запрошені: директор центру доктор економічних наук В. Хаустова, завсектору макроекономічного аналізу та прогнозування центру О. Іляш, доктор економічних наук, заввідділу промислової політики та енергетичної безпеки центру доктор економічних наук Т. Салашенко.

Науковиці представили доповіді, у яких поділилися власними дослідницькими напрацюваннями та практичним баченням того, як громади в Україні адаптуються до тривалих кризових умов.

В. Хаустова у доповіді «Від руйнування до переорієнтації: промислові зміни та економічна стійкість громад після війни» зосередилася на трансформаціях, яких зазнає місцева економіка під впливом війни. Ішлося про втрату традиційних промислових спеціалізацій, релокацію бізнесу та пошук нових моделей розвитку громад. Окрему увагу було приділено ролі індустріальних і екоіндустріальних парків, готовності інфраструктури до залучення інвесторів, а також необхідності переходу від відбудови до глибшої структурної переорієнтації промисловості – на конкурентні, технологічні та екологічно орієнтовані моделі.

Т. Салашенко в доповіді «Спроможність надання публічних послуг українськими громадами в умовах воєнного стресу» розповіла про щоденну роботу громад із забезпечення базових послуг – електро-, тепло- та водопостачання, водовідведення й поводження з відходами – попри постійні атаки на критичну інфраструктуру. Вона звернула увагу на розвиток власних резервних джерел енергії, впровадження цифрових інструментів управління комунальними об'єктами, модульних рішень у теплопостачанні та міжмуніципальної співпраці у сфері поводження з відходами. Водночас було наголошено, що ефективність цих рішень часто обмежується чинними інституційними та регуляторними рамками.

О. Іляш у доповіді «Адміністративна спроможність, людські ресурси та тиск ринку праці як прихована інфраструктура стійкості громад» зосередилася на людському та управлінському вимірі стійкості. Вона окреслила виклики, з якими стикаються громади через кадровий дефіцит, перевантаження центрів надання адміністративних послуг, фрагментарну цифровізацію, демографічні зміни, мобілізацію та інтеграцію внутрішньо переміщених осіб. У цьому

контексті адміністративні послуги було охарактеризовано як ключовий елемент, що дає змогу громадам утримувати безперервність інших публічних функцій у кризових умовах.

У заході також взяли участь науковці провідних італійських університетів і дослідницьких центрів, зокрема M. Riccaboni (IMT School for Advanced Studies Lucca), A. Rubino (University of Bari Aldo Moro), G. N. Tilloca, E. Calò (IMT School for Advanced Studies Lucca), A. Damiano (University of Cagliari), S. Clò (University of Florence), A. Sapio (University of Naples Parthenope).

Участь українських науковців у воркшопі стала підґрунтям для розширення подальшої наукової взаємодії з європейськими партнерами. Під час обговорень окреслено спільні напрями роботи, зокрема підготовку проєктних заявок у межах програми Horizon Europe (кластер 3 Civil Security for Society), можливу участь у ініціативах Jean Monnet Actions for other fields of Education and Training: Learning EU, а також проведення спільних досліджень і тематичних воркшопів. Окрему увагу було приділено перспективам підготовки спільних наукових публікацій та участі у міжнародних конференціях.

Детальна інформація про захід доступна на офіційній сторінці IMT School for Advanced Studies Lucca (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 28.01).

«Харківський квантовий семінар» запрошує на чергову лекцію, яка відбудеться 10 лютого 2026 р. о 16:00 у форматі онлайн. Лектор: Х. Кампо (Javier Campo), Університет Сарагоси (University of Zaragoza), Сарагоса (Іспанія).

Тема лекції: «Розшифрування нового магнітного стану – “В-фази” – виявленого в MnSi за низьких температур».

Анотація. У кубічних хіральних магнітах взаємодія Дзялошинського-Морії в хіральній кристалічній ґратці призводить до формування різноманітних магнітних текстур, зокрема скіrmіонних ґраток, перспективних для спінтроніки та магنونіки. Одним із найбільш досліджених матеріалів є MnSi, у якому скіrmіонна ґратка формується в т. зв. А-фазі поблизу температури Кюрі. Нещодавно було запропоновано, що за низьких температур кінчна гелімагнітна та вимушено-ферромагнітна фази в MnSi можуть бути розділені ще однією фазою, можливо, метастабільною фазою скіrmіонної ґратки або новою фазою невідомої природи поблизу критичного магнітного поля. На основі точних вимірювань змінної магнітної сприйнятливості були побудовані магнітні фазові діаграми орієнтованих кристалів MnSi. При прикладенні магнітного поля було виявлено нову аномальну зону, названу «В-фазою». У доповіді буде обговорено вимірювання малокутового

нейтронного розсіяння та отримані спектральні характеристики для розуміння спінової структури «В-фази».

Про лектора: Х. Кампо – науковий професор Інституту нанонауки та матеріалів Арагону (CSIC) Сарагоського університету. Докторську дисертацію він захистив у 1995 р. в Інституті матеріалознавства Арагону (ICMA), спільному дослідницькому центрі CSIC та Сарагоського університету. Після цього проходив стажування в Університеті Монпельє. У 1998–2002 рр. Х. Кампо працював за призначенням CSIC в Інституті Лауе-Ланжевена у Греноблі. У 2003 р. він повернувся до ICMA як науковий співробітник. У 2012–2020 рр. був директором ICMA, а з 2020 р. обіймає посаду наукового професора. Х. Кампо є автором понад 170 наукових публікацій та керівником 56 дослідницьких проєктів, його наукові інтереси зосереджені на вивченні магнітної хіральності, органічних магнітів та досліджень матеріалів для енергетики з використанням методів нейтронного розсіяння.

Організатори заходу: Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б. І. Веркіна НАН України (доктор фізико-математичних наук С. Шевченко) та Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут» (член-кореспондент НАН України А. Сотніков) (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 5.02*).

Оголошено прийом заявок на Micro Travel Grant Programme (MTG 2026) від #ScienceForUkraine

Громадська організація Science for Ukraine відновила програму “Micro Travel Grant Programme” (MTG 2026) (з 2 лютого 2026 р.) з фокусом на підтримку молодих науковців, які працюють в Україні. Програма допомагає інтегрувати українських дослідників у міжнародну наукову спільноту через очну участь у конференціях, симпозіумах і воркшопах.

Грант передбачає відшкодування витрат до 500 євро.

MTG 2026 відшкодовує допустимі витрати на проїзд, проживання, реєстраційний внесок конференції.

Податися можуть заявники, які одночасно відповідають таким критеріям:

- є аспірантами/докторантами або дослідниками до п’яти років після отримання PhD (або еквівалента);
- активно займаються науковою роботою;
- афілійовані (платно або безоплатно) з українською установою, зокрема університетом, інститутом НАН України, науковим архівом / музеєм / бібліотекою;
- мають прийняту усну доповідь або постер на очний міжнародний захід і виступатимуть особисто (порядок авторства не має значення);
- мають ORCID iD;

– можуть спочатку оплатити витрати самостійно й подати на відшкодування після поїздки.

Не можуть подаватися заявники з оплачуваними академічними позиціями поза межами України. Одна особа може отримати лише один грант протягом 12 місяців.

Гранти не надаються на:

– дослідницькі/викладацькі візити;
– заходи, організовані роботодавцем заявника або приймаючою установою;

– події в межах проєктів / консорціумів, де працює заявник;
– заходи з уже наявним повним фінансуванням участі/проїзду;
– онлайн-заходи.

Заявки подаються через онлайн-форму після ознайомлення з правилами програми та підготовки пакета документів.

Заявник має надати:

– коротке CV (до однієї сторінки, PDF);
– ORCID iD;
– підтвердження прийняття на конференцію;
– мотиваційний текст англійською (до 1 тис. знаків, заповнюється у формі);
– підтвердження афіліації з українською установою.

Зверніть увагу: заявки приймаються лише для заходів, які відбудуться не раніше, ніж через 30 днів після дедлайну відповідного раунду.

Контакт для запитань: info@scienceforukraine.eu (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 4.02).

Нагороди та відзнаки

Оголошено конкурси на одержання грантів Президента України молодим ученим

Відповідно до Указу Президента України від 26 січня 2026 р. № 81/2026, Національний фонд досліджень України повідомляє про старт щорічних конкурсних відборів проєктів з виконання наукових досліджень і розробок для надання грантів Президента України молодим ученим.

Назви конкурсів

Для молодих учених – докторів наук (до 40 років включно).

Для молодих учених – докторантів (до 35 років включно).

Для молодих учених – докторів філософії / кандидатів наук (до 35 років включно).

Мета конкурсів

Відбір проєктів для грантової підтримки виконання наукових досліджень і розробок, стимулювання актуальних і суспільно значущих робіт

молодих учених, збереження та розвиток інтелектуального потенціалу України.

Гранти можуть надаватися як на нові заплановані дослідження, так і на ті, що вже виконуються.

Тематичні напрями конкурсів мають відповідати одному з напрямів розвитку науки і техніки (відповідно до ст. 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»):

- національна безпека і оборона;
- фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;
- інформаційні та комунікаційні технології;
- енергетика та енергоефективність;
- раціональне природокористування;
- науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань;
- нові речовини і матеріали.

Терміни подання заявок:

- початок подання: 31.01.2026 о 00:01 (за київським часом);
- завершення подання: 01.03.2026 о 23:59 (за київським часом).

Орієнтовний термін проведення експертизи та підбиття підсумків – до 15.07.2026.

Обсяги грантової підтримки:

- доктори наук (до 40 років включно) – сім грантів по 500 тис. грн;
- докторанти (до 35 років включно) – 20 грантів по 400 тис. грн;
- доктори філософії / кандидати наук (до 35 років включно) – 50 грантів по 300 тис. грн.

Детальні умови та вимоги до учасників розміщено на сторінці конкурсу НФДУ (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 3.02).